

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง "การพัฒนาครูผู้สอนเพศศึกษาในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน" มีวรรณกรรมและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. แนวคิดที่เกี่ยวกับเรื่องเพศศึกษา
2. แนวคิดที่เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 3.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเพศศึกษา
 - 3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานบริหารการศึกษา
 - 3.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาครู

1. แนวคิดที่เกี่ยวกับเรื่องเพศศึกษา

แนวคิดเกี่ยวกับเรื่องเพศศึกษา เป็นแนวคิดที่ทำให้เข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับเพศศึกษา ทั้งด้านความหมาย ความสำคัญ ขอบข่าย จุดมุ่งหมายของการสอนเพศศึกษาที่เน้นสถาบันการศึกษา กับเรื่องเพศศึกษา ดังต่อไปนี้

ความหมายของเพศศึกษา (Sex Education) มีผู้ให้คำนิยามและได้ยกตัวอย่างมาเพื่อทำความเข้าใจ ดังนี้

ชัยวัฒน์ ปัญจพงษ์, สุรีย์ กาญจนวงศ์ และ จารุณี นະวิโรจน์ (2524, น. 3-4) เสนอว่า เพศศึกษา หมายถึง กระบวนการศึกษาที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้เข้าใจถึงความแตกต่างทางด้านกลไกของการทำงาน การเปลี่ยนแปลงความต้องการและผลสืบเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงและความต้องการของเพศทั้งสองในทุก ๆ ด้าน เช่น ทางด้านกายวิภาค สรีรวิทยา สุขภาพจิต สถานภาพ และบทบาททางเศรษฐกิจ สังคม ประเพณี วัฒนธรรม และการเมือง ทั้งนี้เพื่อนำไปใช้ในการปรับตัว วางแผนชีวิตและการตัดสินใจปฏิบัติต่อกันระหว่างเพศและเพศเดียวกันอย่างมีประสิทธิภาพ อันจะมีผลทำให้เกิดความเป็นระเบียบในสังคมและชีวิตครอบครัว

เสนอ อินทรสุขศรี (ชัยวัฒน์ ปัญจพงษ์ และคณะ, 2524, น. 1-2) ให้ความหมายเพศศึกษา ว่าหมายถึงการศึกษาที่จะให้รู้และเข้าใจในเรื่องธรรมชาติของชีวิตนับแต่เกิดจนสิ้นชีวิต

ความรักที่คนเราพึงมีต่อกันและกัน วิธีการคบหาสมาคมระหว่างเพศเดียวกันและต่างเพศ ประเพณี มารยาท และขนบธรรมเนียมของสังคม ชีวิตครอบครัวอันประกอบด้วย พ่อ แม่ ลูก จิตวิทยาแห่งเพศตนและเพศตรงข้าม การสร้างฐานะอันมั่นคง เพื่อเตรียมตัวสร้างครอบครัวใหม่ ขึ้นมาให้เป็นครอบครัวของตนเอง การเลือกคู่ครองอันถูกต้อง การปฏิบัติตนและการใช้ชีวิตสมรส ให้เป็นสุข การเลี้ยงดูอบรมทารกและเด็ก เพื่อความเจริญของเด็กและสังคมในอนาคต สภาพปกติ และผิดปกติแห่งเพศ การวางแผนครอบครัว การปฏิบัติตนเพื่อใช้ชีวิตในวัยสูงอายุให้เกิดความสุข ในบั้นปลายของชีวิต เป็นต้น

มยุรี ภูงามทอง (2533, น. 2) สรุปว่า เพศศึกษา หมายถึง กระบวนการศึกษาที่ช่วยให้ ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจถึงเรื่องราวทางเพศ ในด้านกลไกการทำงาน การเปลี่ยนแปลงความต้องการ และผลสืบเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงและความต้องการทางเพศทั้งสองในทุก ๆ ด้าน เช่น ทางด้านกายวิภาค สรีรวิทยา สุขภาพจิต เศรษฐกิจ ฯลฯ อันที่จะให้บุคคลได้นำความรู้ไปใช้ในการ ดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข

ชวนชม สกนธวัฒน์ (2534, น. 2) อธิบายว่า เพศศึกษาเป็นการศึกษาเพื่อช่วยเตรียมเยาวชนให้พร้อมที่จะเผชิญปัญหาชีวิต เข้าใจถึงความแตกต่างด้านกลไกของการทำงาน การเปลี่ยนแปลงความต้องการทางเพศและผลสืบเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงและความต้องการทางเพศในทุก ๆ ด้าน เช่น ด้านกายวิภาค สรีรวิทยา การปฏิสนธิ การตั้งครรภ์และการคลอด เพื่อเป็นความรู้พื้นฐานในการวางแผนครอบครัว

สุชาติ โสมประยูร และ วรณี โสมประยูร (2541, น. 158) ได้ให้ความหมายของเพศศึกษาไว้ 2 ความหมาย คือ 1) เพศศึกษา หมายถึง ความรู้ทั่วไปที่ควรให้เด็กได้ศึกษาเล่าเรียนภายในขอบเขตที่เหมาะสมของแต่ละวัย โดยการศึกษาปัญหาชีวิตเกี่ยวกับเรื่องเพศและพฤติกรรมทางเพศในด้านความรู้ ทัศนคติและการปฏิบัติเพื่อก่อให้เกิดความรับผิดชอบและความสัมพันธ์อันดีระหว่างเพศ ความหมาย (1) เน้น CONTENT หรือ Sex Information (ความรู้เรื่องเพศ) 2) เพศศึกษา หมายถึง กระบวนการที่ก่อให้เกิดประสบการณ์ อันเป็นผลทำให้บุคคลมีพฤติกรรมที่ดีเกี่ยวกับเรื่องเพศ ทั้งทางด้านความรู้ ทัศนคติและการปฏิบัติ เพื่อให้สามารถแก้ปัญหาชีวิตเกี่ยวกับเรื่องเพศได้ ความหมาย (2) เน้น PROCESS หรือ Sex Education (การเรียนการสอนเรื่องเพศหรือเพศศึกษา)

จันทร์วิภา ดิลกสัมพันธ์ (2543, น. 10) ได้ให้ความหมายของคำว่า เพศศึกษา (Sex Education) คือ กระบวนการทางการศึกษาที่จะช่วยให้บุคคลมีประสบการณ์เรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องเพศในทุก ๆ ด้าน ตั้งแต่การเจริญเติบโต โครงสร้าง และหน้าที่ของระบบสืบพันธุ์ พัฒนาการที่

เกี่ยวข้องกับเรื่องเพศทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม บุคลิกภาพ พฤติกรรมระหว่างเพศ และมนุษยสัมพันธ์อันดีงาม อันจะทำให้บุคคลเกิดความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และ การปฏิบัติตนเกี่ยวกับเรื่องเพศอย่างถูกต้องและเหมาะสมในการดำเนินชีวิต ซึ่งจะมีผลทำให้เกิดความเป็นระเบียบในชีวิตครอบครัวและสังคม

วันทนี วาลิกะสิน และคณะ (2546, น. 4) สรุปว่า เพศศึกษาเป็นกระบวนการศึกษา (educational process) ที่ศึกษากันมาหลายปีแล้ว ด้วยเห็นว่ามีผลสำคัญและจำเป็นในการเรียนรู้ของมนุษย์ทุกคน เพื่อนำไปปรับใช้กับชีวิตประจำวันของตนเองและยังถ่ายทอดสู่คนอื่น ๆ ได้อย่างเหมาะสมด้วย โดยผู้ถ่ายทอดจะต้องมีความรู้ความเข้าใจอย่างถูกต้อง เพศศึกษาสามารถศึกษาทั้งระบบสถานศึกษาและนอกระบบสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนตาย เป็นการเตรียมบุคคลแต่ละคนในการเรียนรู้ความจริงของชีวิต สามารถปรับตัวได้ตามขั้นตอนของชีวิตได้อย่างไม่ลำบาก และจะต้องประกอบด้วยส่วนประกอบที่สำคัญ คือ การมีความรู้ มีทัศนคติ และมีพฤติกรรมที่ถูกต้องในเรื่องเพศรวมถึงบทบาททางเพศด้วย

โดยสรุปแล้วเพศศึกษา หมายถึง กระบวนการบริหารจัดการเรียนการสอนที่ทำให้ผู้เรียนรับรู้และเข้าใจเกี่ยวกับเพศในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสรีรวิทยา การปฏิบัติตนในชีวิตประจำวัน ที่เกี่ยวข้องกับบทบาททางเพศ และความสัมพันธ์ทางสังคม เรื่องที่จะก่อให้เกิดประสบการณ์ที่จะทำให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติตนได้ถูกต้องเหมาะสม มีการดำรงชีวิตที่มีความสุข สอดคล้องกับวัฒนธรรม บนพื้นฐานของความเชื่อ ค่านิยม ในเรื่องคุณธรรม จริยธรรมด้วย

ความสำคัญของเพศศึกษา วันทนี วาลิกะสิน และคณะ (2546, น. 6) ได้เสนอไว้ว่า เพศศึกษาช่วยให้ผู้ศึกษา เข้าใจหรือสามารถแยกบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบระหว่างเพศได้ถูกต้อง เข้าใจความเปลี่ยนแปลงของร่างกาย จิตใจ แต่ละช่วงวัย หรือรู้พัฒนาการของบุคคลทั้งเพศหญิงและเพศชายในแต่ละช่วงวัย รู้ว่าควรมีเพศสัมพันธ์เมื่อใดบ้างจึงจะไม่ใช่ปัญหา รู้ว่าควรเตรียมตัวอย่างไรบ้างหากจะมีคู่ครอง เช่น ความพร้อมทางวุฒิภาวะ อารมณ์ สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม การปรับตัวในการใช้ชีวิตคู่ การเตรียมตัวในการวางแผนครอบครัว รู้ว่าควรเตรียมตัวอย่างไรเมื่อมีคู่ครอง เช่น การมีเพศสัมพันธ์ที่เหมาะสม การปรับตัวเข้าหากัน การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบภายในครอบครัว รวมทั้งการช่วยเหลือแบ่งเบาภาระซึ่งกันและกัน การวางแผนครอบครัวและการวางแผนชีวิตคู่ร่วมกัน นอกจากนี้ยังช่วยลบเลือนปัญหาพฤติกรรมทางเพศ เช่น รักร่วมเพศ กามวิตถาร หรือจิตเภทต่าง ๆ เป็นต้น ทำให้มีทัศนคติที่ถูกต้องในเรื่องเพศ รวมทั้งการใช้ชีวิตคู่ที่มีความสุข เช่น เข้าใจว่าเรื่องเพศสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาไม่ใช่เรื่อง

สกปรก หยาดคาย หรือผิดศีลธรรม ไม่กีดกันเด็ก ๆ เรียนรู้เรื่องเพศศึกษา เพราะบางครั้งการปกปิดยิ่งจะทำให้เด็กคิดว่าเรื่องเพศเป็นเรื่องลึกลับ ทำให้เด็กแสวงหาความรู้ด้วยตนเองหรือถามผู้อื่นที่ไม่มีความรู้เรื่องเพศศึกษา ก็จะมีกลายเป็นปัญหาแก่เด็กเหล่านั้น อีกทั้งเพศศึกษายังทำให้เกิดความเข้าใจความสัมพันธ์อันดีระหว่างเพศ ให้เกียรติช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รับผิดชอบต่อกันของคู่ครอง และสมาชิกอื่น ๆ ช่วยสร้างบรรยากาศที่อบอุ่นและความสุขในครอบครัว และลดปัญหาทางเพศและปัญหาสังคมด้วย

ขอบข่ายของเพศศึกษา พื้นฐานความรู้เกี่ยวกับเพศศึกษาควรมีขอบข่ายกว้างขวางเกี่ยวข้องกับหลายสาขาวิชาในลักษณะสหวิทยาการ (Interdiscipline) เนื่องจากเพศศึกษาเป็นกระบวนการทางการศึกษา (Educational Process) ที่จะทำให้นักเรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ เตรียมพร้อมในการแก้ไขปัญหาชีวิตที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเพศได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมทั้งในปัจจุบันและอนาคต โดยนำความรู้จากหลายสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตมาประยุกต์เข้าด้วยกัน ซึ่งอย่างน้อยควรประกอบไปด้วย 4 แขนงวิชา (จันทร์วิภา ดิลกสัมพันธ์, 2543, น. 11) คือ

1. ด้านชีววิทยา (Biological Aspect) เป็นความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการกำเนิดของชีวิต การศึกษาเกี่ยวกับกายวิภาคและสรีรวิทยาของร่างกายมนุษย์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเพศ ระบบสืบพันธุ์ พัฒนาการทางเพศด้านร่างกายของชายและหญิง อันได้แก่ การมีหนวด เครา เสียงแตก หัว การมีประจำเดือน การปฏิสนธิ การตั้งครรภ์ และการคลอดบุตร

2. ด้านสุขวิทยา (Hygienic Aspect) เป็นความรู้ที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพทางเพศ ตั้งแต่การดูแลรักษาความสะอาดอวัยวะเพศ สุขปฏิบัติเกี่ยวกับอวัยวะเพศ สุขปฏิบัติขณะมีประจำเดือน การเฝ้าระวังความผิดปกติของอวัยวะเพศ การตรวจโลหิตก่อนแต่งงาน การพบแพทย์เมื่อเกิดสิ่งผิดปกติขึ้นกับอวัยวะเพศ

3. ด้านจิตวิทยา (Psychological Aspect) เป็นความรู้ที่เกี่ยวข้องกับด้านจิตใจและอารมณ์ของมนุษย์ การเปลี่ยนแปลงด้านจิตใจและอารมณ์เมื่อเข้าสู่วัยรุ่น วัยหนุ่มสาว แรงผลักดันทางเพศ การระบายอารมณ์ทางเพศ เจตคติต่อเพศตรงข้าม ความต้องการทางเพศ ความรัก ตลอดจนความผิดปกติทางจิตใจอันมีผลต่อพฤติกรรมทางเพศ

4. ด้านสังคมวิทยา (Sociological Aspect) เป็นความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวให้เข้ากับบรรทัดฐานของสังคม พัฒนาการด้านสังคมเกี่ยวกับเรื่องเพศ อันได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างเพศ การวางตัวต่อเพศตรงข้าม การเลือกคู่ครอง การแต่งงาน ชีวิตสมรสหรือการปรับตัวเมื่ออยู่เป็นโสด (จันทร์วิภา ดิลกสัมพันธ์, 2543, น. 11)

จุดมุ่งหมายของการสอนเพศศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายที่มีผลต่อความคิด สติปัญญา อารมณ์ และจิตใจ เพื่อจัดความวิตกกังวลเกี่ยวกับเรื่องการพัฒนา การปรับตัว และการวางตัวให้เหมาะสมกับบทบาททางเพศ เพื่อเสริมสร้างให้เกิดทัศนคติที่ถูกต้องเกี่ยวกับเรื่องเพศต่อตนเองและผู้อื่น ทั้งต่อเพศเดียวกันและเพศตรงข้าม เพื่อให้เกิดความเข้าใจในเรื่องความสัมพันธ์ของมนุษย์ทั้งสองเพศ และตระหนักถึงคุณค่าของการใช้มนุษยสัมพันธ์ที่ถูกต้อง เพื่อดำรงชีวิตที่ราบรื่นในสังคม เพื่อให้ตระหนักถึงหน้าที่และความรับผิดชอบของตนต่อตนเอง ครอบครัวและสังคม เพื่อให้เกิดการคิด และการตัดสินใจที่ถูกต้อง ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาในการดำเนินชีวิต โดยยึดหลักของเหตุผลอย่างมีคุณธรรมและศีลธรรมจรรยา และเพื่อให้สามารถนำความรู้ ความเข้าใจและทักษะที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาดน ครอบครัว และสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ (จันทร์วิภา ดิลกสัมพันธ์, 2543, น. 219)

สถาบันการศึกษากับเรื่องเพศศึกษา อาจกล่าวได้ว่าสถาบันทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อเรื่องเพศของกลุ่มเด็กและเยาวชน คือ สถาบันครอบครัว การศึกษา ชุมชน สังคม การเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ และสื่อมวลชน (วันทนี วาสิกะสิน และคณะ, 2546, น. 18-32) โดยเฉพาะสถาบันการศึกษา ซึ่งถือว่าเป็นองค์การที่ช่วยพัฒนาความรู้ ทัศนคติ ค่านิยม ในเรื่องเพศแก่เด็ก และเยาวชนอย่างเห็นได้ชัดเจน เนื่องจากมีแผนการสอน การวางแผนการดำเนินงาน การประเมินผล นอกจากนี้ยังเป็นสถาบันที่อยู่ใกล้ชิดกับเด็ก เนื่องจากเด็กต้องไปสถานศึกษา ไปเรียนหนังสือตามการศึกษาขั้นพื้นฐาน อีกทั้งสถาบันการศึกษายังก่อให้เกิดกระบวนการบริหารจัดการเกี่ยวกับการเรียนการสอนเพศศึกษา โดยอาจเป็นตัวกลางประสานระหว่างครอบครัว ชุมชน ตลอดจนเป็นหน่วยงานที่จะระดมทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาการเรียนการสอนเพศศึกษาให้ดียิ่งขึ้นอีกด้วย

โดยสรุปเพศศึกษาเป็นเรื่องที่มีความสำคัญและความจำเป็นในการที่จะช่วยลดและแก้ไขปัญหาด้านทางเพศได้ รวมถึงเป็นกระบวนการที่ทำให้เข้าใจตนเองและคนรอบข้างเกี่ยวกับพัฒนาการทางร่างกาย จิตใจ ทักษะชีวิต ศีลธรรมจรรยา บทบาทและหน้าที่ทางสังคม ฯลฯ ที่เกี่ยวกับเรื่องเพศ โดยในการศึกษาเรียนรู้เรื่องเพศศึกษามีความละเอียดอ่อนและความลึกซึ้ง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับช่วงอายุและระดับการศึกษาด้วย

2. แนวคิดที่เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

การที่จะทำให้การบริหารงานในสถานศึกษาบรรลุตามวัตถุประสงค์นั้น บุคลากรเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินการ โดยเฉพาะครูของสถานศึกษาหรือสถานศึกษาที่จะทำให้ผู้ศึกษาหรือนักเรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ เกิดการพัฒนาต่อไปได้ ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องให้ความสำคัญแก่การพัฒนาครูด้วย

แม้ว่าการบริหารทุกประเภทจะมีลักษณะที่เหมือนกันอยู่ก็ตาม แต่ก็มีลักษณะของความแตกต่างกันระหว่างกระบวนการบริหารที่สัมพันธ์กับองค์การทางสังคมและสถาบัน ซึ่งจะสัมพันธ์กับ 1) เป้าหมาย วัตถุประสงค์และการกระตุ้น ซึ่งการบริหารการศึกษาจะเน้นที่การพัฒนาบุคลิกภาพของมนุษย์ 2) วิธีและเทคนิค ซึ่งสิ่งสำคัญที่การบริหารการศึกษาจะเกี่ยวข้องคือ คนและสวัสดิการ เทคนิคของการบริหารการศึกษาจะเป็นการชักชวนและเป็นกระบวนการทำงานที่มีปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มตลอดเวลา 3) การประเมินผล เป็นส่วนสำคัญของกิจกรรมทั้งหมด และก็เป็นหน้าที่ของการบริหารที่จะวัดและประเมินผลที่ได้เพื่อปรับปรุงกิจกรรมต่อไป นอกจากนี้ยังเกี่ยวข้องกับบุคลิกภาพของมนุษย์ (ชาญชัย อาจินสมาจาร, 2527, น. 2-3) เพื่อให้เข้าใจเรื่องการบริหารการศึกษามากขึ้น ดังนั้นจะกล่าวถึงความหมายของการบริหารการศึกษาต่อไป

ความหมายของการบริหารการศึกษา มีผู้ให้คำนิยามเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาและนักศึกษาได้ยกมาเพื่อทำความเข้าใจ ดังนี้

เมธี ปิณฑนนท์ (2525, น. 2) เห็นว่าการบริหารการศึกษา หมายถึง การใช้ทั้งศาสตร์และศิลปะในการดำเนินการ หรือให้การบริการด้านการปกครอง การเรียนการสอน และการปรับปรุงแก้ไขเกี่ยวกับกิจการศึกษาร่วมกับผู้อื่น เพื่อให้การเรียนการสอนดำเนินไปด้วยดี มีประสิทธิภาพตามจุดหมายที่ได้วางไว้

ชาญชัย อาจินสมาจาร (2527, น. 7) สรุปว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง 1) การทำงานร่วมกัน 2) การช่วยให้ตระหนักในเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการศึกษา 3) การให้บริการแก่สังคม 4) การเข้าเกี่ยวข้องกับมนุษย์ เช่น ครู นักเรียน ผู้ปกครองและประชาชน และให้เกิดความร่วมมือระหว่างบุคคลเหล่านี้ 5) การใช้ทรัพยากรให้ได้ประโยชน์มากที่สุด สำหรับการศึกษาและวัตถุประสงค์ โดยผ่านทางวิธีการของการจัดองค์การ การสั่งการ การอำนวยความสะดวก และการปรับปรุงการทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางการศึกษา

สงวน สุทธิเลิศอรุณ (2529, น. 3) เห็นว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง การดำเนินการเกี่ยวกับการศึกษา เงิน วัสดุอุปกรณ์ และจัดการเพื่อพัฒนาบุคคลให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม

ไพฑูรย์ เจริญพันธุ์วงศ์ (2529, น. 8) นิยามว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลหลายฝ่ายร่วมดำเนินการเพื่อพัฒนาบุคคลให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ทั้งในด้านบุคลิกภาพ ความรู้ ความสามารถ พฤติกรรม ทักษะ คุณธรรม และค่านิยม พร้อมทั้งจะสนองการพัฒนาประเทศทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรม

สุกานดา ตปนียางกูร (2535, น. 19) นิยามว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง กระบวนการร่วมมือกันของบุคคลดำเนินการเกี่ยวกับการศึกษา เพื่อให้สมาชิกของสังคมได้พัฒนาความรู้ ความสามารถ ทักษะ เจตคติ คุณธรรม จริยธรรม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่สังคมต้องการ

โดยสรุปแล้ว การบริหารการศึกษา หมายถึง การปฏิบัติงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับเรื่องของการศึกษาอย่างเป็นระบบ มีการวางแผน การจัดการ การประสานงาน การพัฒนาบุคลากร การสั่งการ การอำนวยความสะดวก ภายในองค์การทางการศึกษาเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงาน และบรรลุเป้าหมายขององค์การทางการศึกษา

ทรัพยากรในการบริหารการศึกษา สมคิด บางโม (2547, น. 61) กล่าวว่า การจัดการหรือการบริหารกิจการต่าง ๆ จำเป็นต้องมีทรัพยากรอันเป็นปัจจัยพื้นฐานทางการจัดการ โดยทั่วไปถือว่าทรัพยากรที่เป็นปัจจัยสำคัญของการจัดการมีอยู่ 4 ประการ ซึ่งรู้จักกันในนามของ 4M ได้แก่ คน (Man) เป็นผู้ปฏิบัติกิจกรรมขององค์การนั้น ๆ เงิน (Money) ใช้สำหรับเป็นค่าจ้างและค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ วัสดุสิ่งของ (Material) หมายถึงอุปกรณ์เครื่องใช้ เครื่องมือต่าง ๆ รวมทั้งอาคารสถานที่ และความรู้ด้านการจัดการ (Management) หมายถึงความรู้เกี่ยวกับการจัดการ ซึ่งปัจจัยในการบริหารทั้ง 4 ประการนี้เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการจัดการ เพราะประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการจัดการขึ้นอยู่กับความสมบูรณ์และคุณภาพของปัจจัยดังกล่าวนี้

การบริหารการศึกษาจำเป็นจะต้องมีทรัพยากรที่เป็นปัจจัยสำคัญในการบริหารเช่นกัน คือ บุคลากรทางการศึกษา ขอบประมาณในการดำเนินการต่าง ๆ วัสดุอุปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอน สถานที่ และความรู้เกี่ยวกับการจัดการสถานศึกษา การบริหารจัดการด้านวิชาการ เป็นต้น

การพัฒนาครู “ครู” เป็นบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับงานทางการศึกษา ซึ่งการพัฒนาครูเป็นการพัฒนาความรู้ความสามารถของครูให้สูงขึ้น ดังเช่น Mullaley and Duffy (1978, p. 12) อ้างถึงใน สุญาณี สุทธิพงศ์, 2540, น. 11) กล่าวว่า “การพัฒนาครูอาจารย์ เป็นกระบวนการพัฒนาความก้าวหน้าในด้านวิชาชีพของครูอาจารย์ และการปรับปรุงการเรียนการสอน ซึ่งหมายความว่า การพัฒนาครูอาจารย์นั้นจะช่วยให้ครูอาจารย์ทั้งหลายได้พัฒนาศักยภาพของความเป็นครู ซึ่งเป็นผลในการปรับปรุงการเรียนการสอน”

กระบวนการพัฒนาครู คำมาน คนโค (2543, น. 111-112) เห็นว่า มีขั้นตอนสำคัญคือ (1) ศึกษาและวิเคราะห์มาตรฐานและคุณภาพของครู ตามที่องค์กรวิชาชีพครูกำหนดขึ้น รวมทั้งมาตรฐานและคุณภาพของครูที่หน่วยงานและสถานศึกษากำหนดขึ้น (2) ประเมินครูว่ามีมาตรฐานและคุณภาพตามที่กำหนดหรือไม่ (3) วิเคราะห์ผลการประเมินครู (4) จัดกลุ่มครูที่จะพัฒนา (5) กำหนดรูปแบบและกิจกรรมการพัฒนา (6) ปฏิบัติการพัฒนาตามแผนงานที่กำหนด

องค์ประกอบการพัฒนาครู คำมาน คนโค (2543, น. 114-115) เห็นว่า องค์ประกอบสำคัญของการพัฒนาครู ได้แก่ ครู วิทยากร ชุดฝึกพัฒนาครู แรงจูงใจ สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ ปัจจัยและเทคโนโลยีตามความจำเป็น และผู้บริหารสถานศึกษา

โดยสรุปแล้ว การบริหารการศึกษาและการพัฒนาครู มีส่วนสัมพันธ์กัน ซึ่งการบริหารการศึกษาเป็นเสมือนระบบสำคัญที่จะทำให้เกิดการพัฒนาการเรียนการสอนในสถานศึกษา รวมถึงการพัฒนามูลฐานในสถานศึกษา โดยเฉพาะครู เพราะครูถือว่าเป็นทรัพยากรมนุษย์ในองค์การทางการศึกษา เป็นคนขับเคลื่อนให้เกิดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพอีกด้วย

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นการพัฒนามูลฐานให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ดียิ่งขึ้น เป็นการนำศักยภาพของแต่ละบุคคลมาใช้ในการปฏิบัติงานให้เกิดประโยชน์สูงสุด และสร้างให้แต่ละบุคคลเกิดทัศนคติที่ดีต่อองค์การตลอดจนเกิดความตระหนักในคุณค่าของตนเอง และเพื่อนร่วมงาน ซึ่งคำว่า “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์” บางครั้งจะใช้คำว่า “การพัฒนามูลฐาน” เป็นการสื่อความหมายเช่นเดียวกัน ดังเช่น วุฒิเทพ อินทปัญญา (2533, น. 93) กล่าวว่า “คำว่า “กำลังคน” “มูลฐาน” กำลังจะหายไปโดยมีคำว่า “ทรัพยากรมนุษย์” มาแทนที่อย่างแพร่หลาย และในประเทศไทยเพิ่งจะใช้กันไม่นานนัก” นอกจากนี้เนื่องจากลักษณะของบุคคลในองค์การมีความแตกต่างกันทั้งในส่วนตัวบุคคลและส่วนขององค์การ ทำให้ปัจจัยที่จะต้องพิจารณาในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ได้แก่ ความจำเป็นขององค์การ ความจำเป็นของมูลฐาน ในการพัฒนาความรู้ ความสามารถ โดยพิจารณาศักยภาพ จุดมุ่งหมายในการพัฒนา ตลอดจนวิธีการพัฒนา

ทรัพยากรมนุษย์โดยให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดและคุ้มค่าที่สุด (ไพโรจน์ อุจิต, <http://it.aru.ac.th/courseware2/detail/chapter9/c91.htm>)

ความหมายของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มีผู้ให้คำนิยาม และได้ยกตัวอย่างมาเพื่อทำความเข้าใจ ดังนี้

Wexley and Latham (1991 อ้างถึงใน ชูชัย สมितिไกร, 2541, น. 34) กล่าวว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการพัฒนาบุคลากร หมายถึง การดำเนินการอย่างมีแผนการขององค์กร เพื่อสนับสนุนให้บุคลากรขององค์กรมีการเรียนรู้พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับงาน

จิระ หงส์ลดาธมภ์ (2531, น. 5) กล่าวว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง การปรับปรุงคุณภาพด้านทักษะการจ้างงาน โดยเน้นความสามารถของทรัพยากรมนุษย์เพื่อให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ชูชัย สมितिไกร (2541, น. 34) กล่าวว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง การดำเนินการอย่างเป็นระบบขององค์กร เพื่อส่งเสริม สนับสนุน และปรับปรุงให้บุคลากรมีความรู้ ทักษะและความสามารถในการทำงานที่เหมาะสม และมีความมั่งคั่งทางจิตใจและบุคลิกภาพ อันจะส่งผลให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ รวมทั้งมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นด้วย

ไพโรจน์ อุจิต (<http://it.aru.ac.th/courseware2/detail/chapter9/c92.htm>) ได้ให้ความหมายว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Development) หมายถึง กระบวนการที่ได้สร้างไว้อย่างมีเป้าหมาย เพื่อให้บุคลากรในองค์กรได้มีโอกาสเรียนรู้ร่วมกัน โดยการศึกษาอบรมปฏิบัติทดลองและการพัฒนาเป็นการดำเนินการเพิ่มพูนความรู้ ศักยภาพในการปฏิบัติงานตลอดจนปรับปรุงพฤติกรรม ให้มีความพร้อมในการปฏิบัติหน้าที่ในความรับผิดชอบให้เกิดประโยชน์ สูงสุดต่อองค์กรซึ่งส่งผลให้เกิดความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ของตนเองและความเจริญก้าวหน้าขององค์กร

สรุปแล้ว การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง การพัฒนาบุคลากรในองค์กร การสนับสนุน ทั้งด้านความรู้ ทักษะ ทักษะ ทศนคติ ความสามารถในการทำงาน เพื่อให้บุคลากรมีประสิทธิภาพและความพึงพอใจในการทำงาน ตลอดจนคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นด้วย

วัตถุประสงค์ของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นการบอกถึงจุดมุ่งหมายในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดย Wexley and Latham (1991 อ้างถึงใน ชูชัย สมितिไกร, 2541, น. 34) เสนอว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรมี 3 ประการ คือ 1) เพื่อปรับปรุงระดับความตระหนักรู้ในตนเอง (self-awareness) ได้แก่ การทำความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทและความรับผิดชอบของตนเองในองค์กร การมองเห็นความแตกต่างระหว่างสิ่งที่ตนเองปฏิบัติจริงและ

ปรัชญาที่ยึดถือ การเข้าใจถึงทัศนคติที่ผู้อื่นมีต่อตนเอง และการเรียนรู้ว่าการกระทำของตนมีผลกระทบต่อผู้อื่นอย่างไร 2) เพื่อเพิ่มพูนทักษะการทำงาน (job skills) ของแต่ละบุคคล เช่น การใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ การดูแลรักษาความปลอดภัยในการทำงาน การปกครองบังคับบัญชา ลูกน้อง เป็นต้น และ 3) เพื่อเพิ่มพูนแรงจูงใจ (motivation) ของแต่ละบุคคลซึ่งจะทำให้การปฏิบัติงานเกิดผลดี แม้ว่าบุคคลหนึ่ง ๆ จะมีความรู้และความสามารถในการปฏิบัติงาน แต่หากขาดแรงจูงใจในการทำงาน บุคคลนั้นก็จะมิได้ใช้ความรู้และความสามารถของตนเองอย่างเต็มที่ และผลงานก็ย่อมจะไม่ดีเท่าที่ควร ดังนั้น การสร้างแรงจูงใจในการทำงานจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จขององค์กร และนอกจากนี้ ไพโรจน์ อุลิต (<http://it.aru.ac.th/courseware2/detail/chapter9/c94.htm>) ยังได้บอกถึงวัตถุประสงค์ของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ว่า 1) เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพด้านผลผลิตและเพิ่มผลกำไรให้แก่องค์กร พัฒนาทักษะในด้านการปฏิบัติงาน กระตุ้นให้มีแรงจูงใจในการทำงาน 2) เพื่อพัฒนาทักษะ ในการทำงานตามความถนัดโดยใช้วิธีการ ทักษะและเทคโนโลยี ให้ทันสมัยควบคู่ไปกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป และบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรและ 3) เพื่อพัฒนาศักยภาพของพนักงาน โดยการสนับสนุนและส่งเสริมให้พนักงานได้พัฒนาความรู้ในงานสูงขึ้นตามศักยภาพ ตลอดจนให้มีทัศนคติที่เอื้ออำนวยต่อการไปปฏิบัติงานในตำแหน่งที่สูงขึ้น โดยสรุปแล้ววัตถุประสงค์ของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คือ เพื่อพัฒนาทักษะในด้านการทำงานตามความถนัด ความสนใจ พัฒนาความรู้ตามศักยภาพ ตลอดจนการพัฒนาทัศนคติในการทำงานโดยให้เกิดแรงจูงใจในการทำงาน อีกทั้งสามารถเข้าใจตนเองถึงบทบาทหน้าที่ที่สอดคล้องกับองค์กรและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร

ความสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ กุลธณ ธนาพงศ์ธร (2530 อ้างถึงใน ชูชัย สมितिไกร, 2538, น. 3) เห็นว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีความสำคัญและประโยชน์ต่อองค์กร คือ ช่วยทำให้ระบบและวิธีปฏิบัติงานมีสมรรถภาพดียิ่งขึ้น มีการติดต่อประสานงานดีขึ้น ช่วยประหยัดและลดความสิ้นเปลืองของวัสดุที่ใช้ในการปฏิบัติงาน ช่วยลดระยะเวลาการเรียนรู้ให้น้อยลงโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่เข้าทำงานใหม่หรือรับตำแหน่งใหม่ จะช่วยแบ่งเบาภาระผู้บังคับบัญชาในการให้คำแนะนำหรือตอบคำถามแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา ช่วยกระตุ้นบุคลากรให้ปฏิบัติงานเพื่อความเจริญก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่การงาน

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีหลักการเพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้ปฏิบัติงานตามที่ต้องการ โดยจำเป็นต้องมีหลักการพัฒนาศักยภาพอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง และ

ครอบคลุมบุคลากรทุกระดับอย่างทั่วถึง ซึ่ง ไพโรจน์ อุลิต (<http://it.aru.ac.th/courseware2/detail/chapter9/c91.htm>) เห็นว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีประสิทธิภาพนั้น ควรคำนึงถึงหลักการสำคัญ คือ มนุษย์ทุกคนมีศักยภาพที่สามารถพัฒนาได้ทั้ง ด้านความรู้ ด้านทักษะและเจตคติ ถ้าหากมีแรงจูงใจที่ดีพอ โดยการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ควรเป็นกระบวนการต่อเนื่อง ตั้งแต่การสรรหา การคัดเลือก นำมาสู่การพัฒนาในระบบขององค์การ วิธีการในการพัฒนาทรัพยากรต้องเลือกใช้ให้เหมาะสมกับลักษณะขององค์การ และบุคลากร จัดให้มีระบบการประเมินการพัฒนาความสามารถของบุคลากรเป็นระยะ ๆ จัดระบบทะเบียนบุคลากรให้เป็นปัจจุบัน ที่สามารถตรวจสอบความก้าวหน้าได้เป็นรายบุคคล การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จะต้องทำทุกด้านคือ ด้านสุขภาพอนามัย ด้านความรู้ ความสามารถ ด้านจิตใจ หรือด้านคุณธรรมให้มีควบคู่กันไป องค์การต้องคำนึงถึงความมั่นคงและความก้าวหน้าของบุคลากรทุกคนในองค์การ ควบคู่กับความก้าวหน้าขององค์การ องค์การจะอยู่ไม่ได้ ถ้าขาดบุคลากรที่มีกำลังกาย กำลังใจ และสติปัญญาทุ่มเทให้กับองค์การ

กระบวนการและวิธีการการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ชูชัย สมิติไกร (2538, น. 10) ได้สรุปกระบวนการพัฒนาบุคลากรในองค์การว่าประกอบด้วยการทำงาน 4 ขั้นตอนใหญ่ คือ (1) การสำรวจและกำหนดความต้องการในการพัฒนาบุคลากร (2) การวางแผนการพัฒนาบุคลากร (3) การคัดเลือก ออกแบบ และดำเนินกิจกรรมการพัฒนาบุคลากร (4) การประเมินผลโครงการพัฒนาบุคลากร สำหรับวิธีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ประเวศน์ มหารัตน์สกุล (2543, น. 171-179) เห็นว่า วิธีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มี 4 วิธีการ คือ วิธีการให้การศึกษา วิธีการฝึกอบรม วิธีการประเมินผลการปฏิบัติงาน วิธีการจัดวางระบบความก้าวหน้าในอาชีพ

ขอบเขตของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ไพโรจน์ อุลิต (<http://it.aru.ac.th/courseware2/detail/chapter9/c93.htm>) เห็นว่า ขอบเขตของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ครอบคลุมองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ 1) การฝึกอบรม เน้นที่งาน เป็นกระบวนการที่ประกอบด้วยกิจกรรมที่ทำในระยะสั้น ๆ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ทักษะและความชำนาญในการปฏิบัติงาน และปรับพฤติกรรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพนักงานระดับปฏิบัติการให้เป็นไปในทิศทางที่องค์การต้องการโดยเฉพาะด้านใดด้านหนึ่ง ระยะเวลาที่ใช้ในการอบรมจะไม่ยาวนาน เน้นให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถปฏิบัติงานที่รับผิดชอบในปัจจุบันให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น 2) การศึกษา เน้นที่ตัวบุคคล เป็นกระบวนการให้ความรู้ประกอบการเรียนรู้ทักษะใหม่ช่วยให้บุคคลที่ได้รับการศึกษามีความรู้ความสามารถ มีสติปัญญาที่จะไปประกอบอาชีพตามสาขาที่ตนถนัด โดยจะมีระยะเวลาการศึกษาที่ต่อเนื่องยาวนานกว่าการฝึกอบรม 3) การพัฒนา เน้นที่องค์การ เป็นกระบวนการ

เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มุ่งพัฒนาศักยภาพของผู้บริหารให้ถึงขีดสูงสุดเพื่อความเจริญก้าวหน้าทั้งทางด้านส่วนตัวและขององค์กร เป็นการเตรียมบุคลากรให้ก้าวไปพร้อม ๆ กับองค์กรที่มีการเปลี่ยนแปลงและเจริญเติบโตขึ้น โดยไพโรจน์ อุлит (<http://it.aru.ac.th/courseware2/detail/chapter9/c93.htm>) ได้นำเสนอตารางการเปรียบเทียบระหว่างการฝึกอบรม การศึกษา และการพัฒนา ดังนี้

ตารางที่ 2.1

การเปรียบเทียบระหว่างการฝึกอบรม การศึกษา และการพัฒนา

มิติ	การฝึกอบรม	การศึกษา	การพัฒนา
จุดเน้น	มุ่งงาน	มุ่งบุคคล	มุ่งองค์กร
วัตถุประสงค์	เพิ่มความรู้ ทักษะ ทัศนคติ	เพิ่มความรู้ สติปัญญา การปรับตัว	เพิ่มศักยภาพในการ ปฏิบัติงาน
ระยะเวลา	ใช้เวลาสั้น ๆ	ใช้เวลานาน	ใช้เวลาสั้นและ ต่อเนื่อง
เกณฑ์	พิจารณางานที่ทำ	พิจารณาอายุและ สติปัญญา	พิจารณาศักยภาพ
กลุ่มเป้าหมาย	พนักงานระดับ ปฏิบัติการ	บุคคลทั่วไป	ผู้บริหาร
การประเมินผล	วัดผลที่การทำงาน	วัดผลที่การสอบ	วัดผลที่ความสำเร็จ ขององค์กร

ที่มา: ไพโรจน์ อุлит (<http://it.aru.ac.th/courseware2/detail/chapter9/c93.htm>)

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยการศึกษา มีหลักการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งปรีชา คัมภีรปรกรณ์ และ กล้า ทองขาว (2531, น. 304) ได้แบ่งการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คือ (1) การศึกษาตามความประสงค์ของบุคลากร เพื่อความเจริญก้าวหน้าของชีวิตและตำแหน่งหน้าที่การงาน (2) การศึกษาตามความประสงค์ขององค์กร บุคลากรจำเป็นจะต้องได้รับการศึกษาและได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับงานที่จะต้องปฏิบัติ นั้น ๆ จำเป็นที่จะต้องพัฒนาบุคลากรขององค์กรให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ โดยใช้

การศึกษาเป็นปัจจัยหลัก นอกจากนี้ ปรีชา คัมภีรปกรณ์ และ กล้า ทองขาว (2531, น. 297) ยังเห็นว่าการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร แบ่งเป็น 3 ด้าน คือ (1) ความรู้ ได้แก่ หลักการ ทฤษฎี ระเบียบปฏิบัติที่ผู้ปฏิบัติงานจะต้องทราบเพื่อให้การปฏิบัติงานในหน้าที่เป็นไปด้วยดี องค์การบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ครบถ้วน รูปแบบของการให้ความรู้เพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์การอาจทำในรูปของการบรรยาย การประชุม การสัมมนาหรือการศึกษาดูงาน (2) ทักษะ เป็นการฝึกฝนเพื่อเพิ่มความชำนาญ ฝีมือ ในงานที่จะต้องปฏิบัติการ เพิ่มพูนทักษะของบุคลากรในองค์การ จะดำเนินการโดยการประชุมเชิงปฏิบัติการ การทดลองให้ทำจากของจริง การฝึกอบรม (3) เจตคติต่อวิชาชีพ เจตคติต่อวิชาชีพหรือทัศนคติเป็นความสำนึก และตั้งใจรับผิดชอบต่ออาชีพ ดังนั้น การเพิ่มพูนความรับผิดชอบเจตคติต่อการทำงานที่จะต้องปฏิบัติทั้งในฐานะที่เป็นสมาชิกขององค์การและสมาชิกของวิชาชีพ รูปแบบของการจัดอาจจะดำเนินการในรูปของการฝึกอบรม การสร้างกลุ่มสัมพันธ์ กลุ่มปรับปรุงคุณภาพของงาน เป็นต้น ทั้งนี้งานพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์การโดยการศึกษาจะต้องอาศัยทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย นอกจากนั้นในบางองค์การอาจจำเป็นต้องจัดการศึกษาขึ้นเอง

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยการฝึกอบรม การฝึกอบรมเป็นการสอนที่ให้เพื่อเพิ่มความรู้และทักษะสำหรับงานในปัจจุบัน โดยมีความสำคัญคือ เพิ่มทักษะของพนักงานส่งผลทำให้เพิ่มคุณภาพและปริมาณของผลผลิต ทำให้การควบคุมมีน้อยและเนื่องจากเมื่อพนักงานได้รับการฝึกอบรมมักไม่ค่อยทำอะไรผิดพลาด ทำให้เกิดการประหยัดในการใช้วัสดุอุปกรณ์ การมีขวัญและกำลังใจสูงขึ้น เกิดความสอดคล้องกันระหว่างการทำงานและมาตรฐานของวิธีในการปฏิบัติงาน ลดช่วงการเรียนรู้หรือใช้เวลาในการเรียนรู้น้อยลง เกิดการบริหารที่มีประสิทธิผลมากขึ้น และตอบสนองต่อข้อกำหนดของทรัพยากรมนุษย์ได้ (ชาญชัย อาจีนสมजार, 2546, น. 44-46) โดยมีหลักการ รูปแบบ และวิธีการให้การศึกษและการฝึกอบรมบุคลากรภายในองค์การ (ปรีชา คัมภีรปกรณ์ และ กล้า ทองขาว, 2531, น. 320-322) ดังนี้

1. หลักการพัฒนาบุคลากรในองค์การ การพัฒนาบุคลากรในองค์การจะต้องดำเนินการบนพื้นฐานของหลักการต่อไปนี้คือ การพัฒนาเป็นเรื่องของบุคคลและเป็นไปเพื่อแต่ละคน การพัฒนาตนเองเป็นพื้นฐานของการพัฒนา ประสพการณ์ในการปฏิบัติงานปัจจุบันเป็นส่วนสำคัญ บรรยาภาสการทำงานเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาบุคลากร การพัฒนาจะต้องเป็นไปตามโอกาสและความต้องการของแต่ละบุคคล ผู้บริหารหรือหัวหน้างานคือผู้รับผิดชอบโดยตรงต่อการพัฒนาบุคลากรภายใต้การบังคับบัญชา

2. รูปแบบและวิธีการพัฒนาบุคลากรโดยการฝึกอบรมในองค์กร มี 3 ลักษณะ คือ แบบเน้นเนื้อหา ให้ความสำคัญต่อการให้ความรู้ ข่าวสารและการศึกษาทั่วไปแก่ผู้เรียน ได้แก่ การฟังบรรยาย การศึกษาผ่านทางสื่อทัศนูปกรณ์ การให้ศึกษาเอกสารรายการแบบเรียนโปรแกรม และการเรียนคอมพิวเตอร์ เป็นต้น แบบเน้นกระบวนการปรับปรุงองค์การ มุ่งที่ความพยายามแก้ปัญหาและการปรับปรุงวิธีการจัดการ มุ่งเสริมสร้างประสิทธิภาพของการบริหารและการสร้างวัฒนธรรมของทีมงาน ได้แก่ การวิเคราะห์บทบาท การแสดงบทบาทสมมติ การฝึกอบรมแบบที-กรุ๊ป หรือการฝึกอบรมแบบเซนต์ทิฟ เกมวิเคราะห์การจัดการ และกระบวนการสร้างทีม เป็นต้น แบบผสม เพื่อพัฒนาบุคลากรที่เป็นการให้เนื้อหาความรู้และข่าวสารแก่บุคคล และการใช้เทคนิค และกระบวนการพัฒนาองค์การ ตัวอย่างเช่น การอภิปรายกลุ่ม การศึกษากรณีตัวอย่าง สถานการณ์จำลอง และการฝึกอบรมโดยให้ลงมือปฏิบัติ เป็นต้น ทั้งนี้การอบรมสามารถแบ่งเป็นประเภทต่าง ๆ คือ (1) การฝึกอบรมก่อนเข้าทำงาน เพื่อต้องการฝึกฝนให้บุคลากรมีความรู้ความชำนาญเกี่ยวกับลักษณะงานในหน้าที่ที่บุคคลนั้นจะต้องปฏิบัติ (2) การฝึกอบรมปฐมนิเทศ เพื่อต้อนรับหรือแนะนำผู้ที่เพิ่งเข้าทำงานใหม่ให้ทราบและเข้าใจเรื่องราวต่าง ๆ โดยทั่วไปเกี่ยวกับองค์การ มีทัศนคติที่ดีต่อองค์การ สามารถปรับตัวเข้ากับบุคคลอื่นและสภาพแวดล้อมใหม่ได้ดี (3) การฝึกอบรมหลังเข้าทำงานแล้ว เพื่อประโยชน์ในการเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ และทัศนคติของผู้เข้ารับการฝึกอบรมให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการเพื่อนำความรู้และทักษะไปใช้ในการปฏิบัติงาน ประเภทของการฝึกอบรมหลังเข้าทำงาน ได้แก่ (3.1) การฝึกอบรมเพื่อให้เกิดทักษะในการปฏิบัติงาน (skill-training) การฝึกอบรมแบบนี้อาจจัดได้หลายวิธี เช่น การฝึกอบรมโดยให้ลงมือปฏิบัติ การฝึกอบรมในห้องทดลองปฏิบัติการ การฝึกงาน (3.2) การฝึกอบรมระดับผู้บังคับบัญชา มีเป้าหมายเพื่อเพิ่มทักษะในการเป็นผู้นำ การสอนงาน การปรับปรุงแก้ไขงาน การป้องกันมิให้เกิดอุบัติเหตุเพื่อรักษาความปลอดภัยในการทำงาน (3.3) การฝึกอบรมเกี่ยวกับการจัดการ นักบริหารระดับกลางมีหน้าที่รับนโยบายและแผนจากนักบริหารระดับสูงมาสั่งการหัวหน้างาน เพื่อให้มีการปฏิบัติตามนโยบายและแผน เกี่ยวกับการตัดสินใจ ภาวะผู้นำ การจูงใจ เป็นต้น (3.4) การพัฒนาผู้บริหาร เป็นการฝึกอบรมนักบริหารระดับสูงขององค์การ มุ่งเน้นในเรื่องนโยบาย การวางแผน การตัดสินใจ สภาพแวดล้อมภายนอก

โดยภาพรวมแล้วการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มีเพื่อการพัฒนาทั้งด้านความรู้ ทักษะ ทัศนคติ ในการทำงานของบุคลากรในองค์กร โดยมีวิธีการหลักที่เน้นงานและตัวบุคคล เพื่อนำไปสู่การพัฒนาองค์การ คือ การศึกษา และการอบรม ซึ่งการจัดโปรแกรมการพัฒนาบุคลากรสามารถจัดขึ้นภายในองค์การ หรือส่งบุคลากรไปพัฒนาจากองค์การภายนอกได้ รวมถึงการ

ประสานทรัพยากรจากองค์การภายนอกในการขอความร่วมมือทางด้านบุคลากร การแลกเปลี่ยน ทรัพยากรระหว่างกันได้อีกด้วย ไม่ว่าจะเป็น คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และสถานที่ เป็นต้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในงานงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้ศึกษานำเสนอ 3 ส่วน คือ 1) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง เพศศึกษา 2) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานบริหารการศึกษา 3) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาครู ดังต่อไปนี้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเพศศึกษา

สุรางค์ศรี เผ่าสวัสดิ์ (2513) ศึกษาเรื่องความคิดเห็นของครูสถานศึกษารัฐบาล ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาต่อการสอนเพศศึกษา มีวัตถุประสงค์ที่จะ วิเคราะห์ความคิดเห็นของครูและเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างครูชายกับครูหญิง ครูชายและ ครูหญิงในสถานศึกษาชาย หญิง และสหศึกษา ครูชายและครูหญิงที่มีระดับความรู้ต่างกัน และครู ชายกับครูหญิงที่มีประสบการณ์ในการเป็นครูในระยะเวลาต่างกัน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ครูสถานศึกษารัฐบาลระดับมัธยมศึกษาตอนต้น รวมทั้งสิ้น 382 คน ผลการศึกษาพบว่า ครู สนับสนุนข้อความในแบบสอบถามเป็นส่วนใหญ่ ครูชายและครูหญิงมีความคิดเห็นแตกต่างกัน บ้าง และการเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างกลุ่มต่าง ๆ นั้นก็มีความแตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติเป็นส่วนใหญ่

บรรเทา อุทัยทัศน์ (2515) ศึกษาเรื่องความคิดเห็นของครูระดับประถมศึกษาใน สถานศึกษารัฐบาลที่มีต่อการสอนเพศศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความ คิดเห็นของครูในสถานศึกษาเทศบาลนครเชียงใหม่และครูในสถานศึกษาของกรมสามัญศึกษา ภายในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ที่มีต่อการสอนเพศศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ครูในสถานศึกษารัฐบาลระดับประถมศึกษาในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ รวมทั้งสิ้น 257 คน

ผลการศึกษาพบว่า (1) ความคิดเห็นของครูทั้งหมดที่มีต่อการสอนเพศศึกษา พบว่า ข้อที่ครูเห็นด้วยมากที่สุดคือ ครูควรจัดให้นักเรียนได้ทำสวนครัวและเลี้ยงสัตว์ เพื่อจะได้สังเกตการ เจริญเติบโตและการแพร่พันธุ์ต่าง ๆ ข้อที่ครูไม่แน่ใจมากที่สุดคือ ถ้าสถานศึกษาของท่านจัดสอน

เพศศึกษาขึ้นจะทำให้ประชาชนส่งบุตรหลานเข้าเรียนในสถานศึกษาของท่านเพิ่มขึ้น ข้อที่ครูไม่เห็นด้วยมากที่สุดคือ ควรเริ่มสอนเพศศึกษาดังแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เป็นต้นไป (2) ความแตกต่างระหว่างความคิดเห็นของครูชายและครูหญิงโดยส่วนรวม พบว่า ข้อที่ครูมีความคิดเห็นแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติคือ ครูไม่ควรชี้ส่วนหนึ่งส่วนใดของร่างกายซึ่งเป็นอวัยวะเพศของครูหรือนักเรียนเพื่อใช้ประกอบการสอน โดยครูหญิงมีความเห็นด้วยกับข้อความนี้กว่าครูชาย ข้อที่ครูมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติอย่างมากคือ การให้นักเรียนได้เรียนรู้เพศศึกษาเป็นทางทำให้นักเรียนอยากทดลองซึ่งจะมีผลทำให้เกิดการชิงสุกก่อนห่าม โดยครูหญิงไม่แน่ใจกับข้อความนี้มากกว่าครูชาย ข้อที่ครูมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติอย่างยิ่งคือ ครูควรเอาปัญหาเรื่องเพศของนักเรียนทั่วไปมาเล่าในชั้น เพื่อเป็นตัวอย่างแก่คนอื่น ๆ โดยครูหญิงไม่เห็นด้วยกับข้อความนี้ แต่ครูชายไม่แน่ใจ (3) ความแตกต่างระหว่างความคิดเห็นของครูที่มีวุฒิต่ำกว่าประโยคมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่าลงมา กับครูที่มีวุฒิตั้งแต่ ประโยคมัธยมศึกษา หรือเทียบเท่าขึ้นไป พบว่า ข้อที่ครูมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติคือ ควรจัดแยกสอนเพศศึกษาเป็นวิชาหนึ่งโดยเฉพาะ โดยครูที่มีวุฒิต่ำกว่าประโยคมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่าลงมาไม่แน่ใจกับข้อความนี้มากกว่าครูที่มีวุฒิตั้งแต่ ประโยคมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่าขึ้นไป ข้อที่ครูมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติอย่างมากคือ ควรจัดสอนเพศศึกษาสอดแทรกเข้าไปในวิชาสุขศึกษาเพียงวิชาเดียวก็พอ โดยครูที่มีวุฒิต่ำกว่า ประโยคมัธยมศึกษา หรือเทียบเท่าลงมาไม่แน่ใจกับข้อความนี้มากกว่าครูที่มีวุฒิตั้งแต่ ประโยคมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่าขึ้นไป ข้อที่ครูมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติอย่างยิ่งคือ ครูประถมศึกษาทุกคนมีความสามารถที่จะสอนเพศศึกษาให้แก่ นักเรียนได้ โดยครูที่มีวุฒิตั้งแต่ ประโยคมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่าขึ้นไปเห็นด้วยกับข้อความนี้มากกว่าครูที่มีวุฒิต่ำกว่า ประโยคมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่าลงมา (4) ความแตกต่างระหว่างความคิดเห็นของครูที่มีประสบการณ์ในการสอนตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไป กับครูที่มีประสบการณ์ในการสอนต่ำกว่า 11 ปีลงมา พบว่า ข้อที่ครูมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติคือ การสอนเพศศึกษาเป็นเรื่องที่ครูผู้สอนลำบากใจ เพราะขัดต่อธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมต่าง ๆ โดยครูที่มีประสบการณ์ในการสอนตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไป ไม่แน่ใจกับข้อความนี้มากกว่าครูที่มีประสบการณ์ในการสอนต่ำกว่า 11 ปีลงมา ข้อที่ครูมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติอย่างมากคือ ครูที่สมรสหรือแต่งงานแล้วจะสอนเพศศึกษาได้ดีกว่าครูโสด โดยครูที่มีประสบการณ์ในการสอนตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไป เห็นด้วยกับข้อความนี้มากกว่าครูที่มีประสบการณ์ในการสอนต่ำกว่า 11 ปีลงมา ข้อที่ครูมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติอย่างยิ่งคือ แพทย์หรือพยาบาล

ย่อมสอนเพศศึกษาได้ดีกว่าครู โดยครูที่มีประสบการณ์ในการสอนตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไปเห็นด้วยกับข้อความนี้มากกว่าครูที่มีประสบการณ์ในการสอนต่ำกว่า 11 ปีลงมา (5) ความแตกต่างระหว่างความคิดเห็นของครูสังกัดเทศบาลกับครูสังกัดกรมสามัญศึกษา พบว่า ข้อที่ครูมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติคือ ครูควรแนะนำนักเรียนให้หาความรู้เรื่องเพศจากหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ และวารสารต่าง ๆ เพราะจะได้ความรู้เพิ่มเติมมากยิ่งขึ้น โดยครูสังกัดเทศบาลเห็นด้วยกับข้อความนี้มากกว่าครูสังกัดกรมสามัญศึกษา ข้อที่ครูมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติอย่างมากคือ เรื่องเพศเป็นความรู้ทั่วไปซึ่งนักเรียนควรจะได้เรียนรู้อย่างเปิดเผย โดยครูสังกัดกรมสามัญศึกษาเห็นด้วยกับข้อความนี้มากกว่าครูสังกัดเทศบาล ข้อที่ครูมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติอย่างยิ่งคือ ในการสอนเพศศึกษาที่ดีควรจัดให้ครูชายสอนนักเรียนชายและครูหญิงสอนนักเรียนหญิง โดยครูสังกัดเทศบาลเห็นด้วยกับข้อความนี้มากกว่าครูสังกัดกรมสามัญศึกษา

ชวน กลสิกร (2516) ศึกษาเรื่องความคิดเห็นของครูใหญ่สถานศึกษาประถมศึกษาในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดที่มีต่อการสอนเพศศึกษา วัตถุประสงค์ในการศึกษาเพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูใหญ่สถานศึกษาประถมศึกษาในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ที่มีต่อการสอนเพศศึกษา โดยการศึกษาความคิดเห็นของครูใหญ่แยกตามวุฒิและประสบการณ์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือ ครูใหญ่สถานศึกษาประถมศึกษา จำนวน 350 คน

ผลการศึกษาพบว่า (1) ครูใหญ่ส่วนรวมเห็นด้วยกับข้อความต่าง ๆ ในแบบสอบถามเกี่ยวกับเรื่องความหมายและความสำคัญของเพศศึกษา หลักสูตร การจัดและดำเนินการสอนวิธีสอน ครูผู้สอน อุปกรณ์และความร่วมมือของชุมชน โดยเฉพาะความคิดเห็นของครูใหญ่ที่เห็นด้วยในระดับสูงกว่าค่าเฉลี่ย เช่น เพศศึกษาช่วยให้เกิดความรู้ความเข้าใจ และมีทัศนคติที่ดีในเรื่องธรรมชาติของเพศ และพฤติกรรมระหว่างเพศ หลักสูตรเพศศึกษาควรจัดให้มีเนื้อหาทางด้านสังคม วัฒนธรรม และศีลธรรมให้มากพอ ๆ กับทางด้านกายวิภาคและสรีรวิทยา โครงการสอนเพศศึกษาในสถานศึกษาควรได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองและชุมชน ฯลฯ เรื่องที่ครูใหญ่ไม่เห็นด้วย เช่น นักเรียนอาจได้รับความรู้มาจากหลายแหล่งด้วยกัน สถานศึกษาไม่จำเป็นต้องสอนเพศศึกษา และสถานศึกษาประถมศึกษาในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ควรสอนเพศศึกษาตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เป็นต้นไป (2) ครูใหญ่แยกตามวุฒิมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ในเรื่อง ความมุ่งหมายส่วนหนึ่งของการสอนเพศศึกษา เพื่อเตรียมตัวเด็กให้เป็นสามีหรือภรรยาที่ดี ผู้ประพฤติดิตทางด้านอาชญากรรมทางเพศ มักเป็นผู้ที่ไม่ได้รับการศึกษาอบรมเกี่ยวกับเรื่องเพศมาก่อน ควรแยกสอนเพศศึกษาออกมาเป็นวิชาหนึ่งโดยเฉพาะ

ครูอาจจะสอนเพศศึกษาโดยการเปรียบเทียบกับการแพร่พันธุ์ของพืชและสัตว์ จะช่วยให้เข้าใจเรื่องเพศดีขึ้น อุปกรณ์ประกอบการสอนจะช่วยให้นักเรียนเข้าใจเรื่องเพศดีขึ้น (3) ครูใหญ่แยกตามประสบการณ์ในการเป็นครู มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ในเรื่องผู้ประพจน์ผิดทางด้านอาชญากรรมทางเพศ มักเป็นผู้ที่ไม่ได้รับการศึกษาอบรมเกี่ยวกับเรื่องเพศมาก่อน ถ้าเจริญวิทยากรมาบรรยายแล้ว ไม่ต้องสอนเพศศึกษา ครูที่แต่งงานแล้วสอนเพศศึกษาได้ดีกว่าครูที่เป็นโสด แพทย์หรือพยาบาลสอนเพศศึกษาได้ดีกว่าครู หนังสือพิมพ์และภาพยนตร์มีแนวโน้มทำให้เพศศึกษาเป็นเรื่องหยาบโลนและน่ารังเกียจ (4) ผู้วิจัยได้เสนอแนะให้กระทรวงมหาดไทยจัดสถานศึกษาตัวอย่างเพื่อทดลองสอนเพศศึกษาในระดับประถมศึกษา และจัดให้การอบรมเรื่องการสอนเพศศึกษาให้แก่ครูประจำการด้วย

จกมล นาหิรัญ (2526, น. บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องความสนใจทางด้านเพศศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่หกในสถานศึกษาทดลอง กรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาเพื่อศึกษาความสนใจทางด้านเพศศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่หก ในสถานศึกษาทดลอง กรุงเทพมหานคร และเปรียบเทียบความสนใจทางด้านเพศศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่หกในสถานศึกษาทดลอง กรุงเทพมหานคร ระหว่าง (1) นักเรียนชายกับนักเรียนหญิง (2) นักเรียนที่มีอายุ 10-12 ปี กับนักเรียนที่มีอายุ 13-15 ปี (3) นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย กับนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน (4) นักเรียนที่มีสภาพเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวสูง กับนักเรียนที่มีสภาพเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวต่ำ (5) บุตรคนโต บุตรคนกลาง บุตรคนสุดท้อง โดยตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในสถานศึกษาทดลอง กรุงเทพมหานคร 13 โรง จำนวน 434 คน

ผลการวิจัยพบว่า (1) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่หกในสถานศึกษาทดลอง กรุงเทพมหานคร มีความสนใจทางด้านเพศศึกษาในระดับปานกลาง โดยสนใจหมวดชีวิตครอบครัวเป็นอันดับหนึ่ง และสนใจหมวดกิจกรรมที่ให้ความรู้เกี่ยวกับเพศศึกษาเป็นอันดับสุดท้าย (2) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่หกในสถานศึกษาทดลอง กรุงเทพมหานคร ที่มีเพศ อายุ การอบรมเลี้ยงดู สภาพเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว และลำดับการเกิดที่แตกต่างกัน มีความสนใจทางด้านเพศศึกษารวมทุกหมวด ไม่แตกต่างกันที่ระดับความมีนัยสำคัญ .05 (3) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่หกในสถานศึกษาทดลอง กรุงเทพมหานคร สนใจหัวข้อ "เรื่องการมีความรัก" มากที่สุด รองลงมาคือสนใจหัวข้อ "การสืบพันธุ์ของมนุษย์" "วิธีการที่จะทำให้ครอบครัวมีความสุข" "การมีประจำเดือน" "การมีน้ำอสุจิ" และ "กะเทย" ตามลำดับ

ผลการวิจัย แสงไทยทวีพร (2531) ศึกษาเรื่องความคิดเห็นของครูชีววิทยาและนักเรียนเกี่ยวกับการเรียนการสอนเพศศึกษาในวิชาชีววิทยาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาเพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูชีววิทยาและนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่มีต่อการเรียนการสอนเพศศึกษาในวิชาชีววิทยา และเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูชายและครูหญิง นักเรียนชายและนักเรียนหญิง ครูและนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนเพศศึกษาในวิชาชีววิทยา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ครูและนักเรียนในสถานศึกษารัฐบาล จำนวน 96 และ 395 ตามลำดับ ผลการศึกษาพบว่า (1) ครูและนักเรียนมีความเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอนเพศศึกษาในวิชาชีววิทยา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายว่ามีความเหมาะสม (2) ครูชายและครูหญิงมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอนเพศศึกษาในวิชาชีววิทยาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ไม่แตกต่างกันที่ระดับความมีนัยสำคัญ 0.01 (3) นักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอนเพศศึกษาในวิชาชีววิทยาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ไม่แตกต่างกันที่ระดับความมีนัยสำคัญ 0.01 (4) ครูและนักเรียนมีความคิดเห็นในด้านจุดประสงค์การเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล การเรียนการสอนเพศศึกษาในวิชาชีววิทยาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ไม่แตกต่างกันที่ระดับความมีนัยสำคัญ 0.01 แต่ในด้านเนื้อหาเพศศึกษา ครูและนักเรียนมีความคิดเห็นแตกต่างกัน

ตรีนุช วีระเวสส์ (2539) ศึกษาเรื่องการนำเสนอเรื่องเพศศึกษาทางสื่อวิทยุกระจายเสียง มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาเพื่อศึกษาการรับรู้ปรากฏการณ์เรื่องการนำเสนอ "เพศศึกษา" ทางสื่อวิทยุกระจายเสียงของไทยในปัจจุบัน และแนวโน้มในอนาคต กลุ่มเป้าหมายคือ กลุ่มนักสังคมศาสตร์ กลุ่มนักจิตวิทยา และกลุ่มผู้จัดรายการวิทยุกระจายเสียง รวมถึงกลุ่มเป้าหมายผู้ฟังรายการวิทยุกระจายเสียงเพศชายและเพศหญิง อายุ 15-30 ปี ในเขตกรุงเทพมหานคร และในเขตปริมณฑล กลุ่มเป้าหมายเหล่านี้ ผู้วิจัยนำมาเป็นตัวแทนของกลุ่มบุคคลในสังคมไทย

ผลการวิจัยพบว่า (1) กลุ่มเป้าหมายให้ความสนใจในสาระเพศศึกษามากกว่าช่องทางสื่อสาร และกลุ่มเป้าหมายหลักของการนำเสนอเรื่องเพศศึกษาทางสื่อวิทยุกระจายเสียง คือ กลุ่มวัยรุ่น (2) สาระเพศศึกษาที่นำเสนอทางสื่อมวลชนส่วนใหญ่ ปรากฏออกมาในรูปแบบธรรม เช่น ทศนคติ ค่านิยม การแสดงออกทาง ความสัมพันธ์ และพฤติกรรม (3) เรื่องเพศศึกษาจะเป็นที่ยอมรับของคนในสังคมไทยในอนาคต โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางสื่อวิทยุกระจายเสียง ในรูปแบบของการสื่อสาร 2 ทาง โดยใช้โทรศัพท์เป็นเครื่องมือในการสื่อสาร ผู้จัดรายการเพศศึกษานี้ต้องเป็นผู้มีความรู้ในเรื่องเพศ และสามารถสื่อสารได้ดี นอกจากนี้ต้องมีหน่วยงานหรือศูนย์บริการให้ความช่วยเหลือในด้านข้อมูล และช่วยแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวเนื่องกัน หรือมีผลกระทบถึงกัน

และกัน (4) สาระเพศศึกษาที่นำเสนอในรายการ Ninety-Four Radio Clinic ช่วงเพศศึกษา มีทั้งประโยชน์และโทษ

สัญญา เรื่องถาวรกุล (2539) ศึกษาเรื่องสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนเพศศึกษาตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น ของสถานศึกษาในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนเพศศึกษา ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น ของสถานศึกษาในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานในด้านการใช้หลักสูตร เนื้อหาวิชา ครูผู้สอน กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ครูและนักเรียนของสถานศึกษาในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร ที่เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาจนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในปีการศึกษา 2537 จำนวน 22 สถานศึกษา โดยเป็นครูที่สอนวิชาวิทยาศาสตร์ สุขศึกษา และแนะแนว รวมเป็นครูทั้งหมดจำนวน 66 คน และนักเรียนชาย-หญิง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในจำนวนที่เท่ากัน สถานศึกษาละ 6 คน รวมเป็นจำนวน 132 คน

ผลการศึกษาจำแนกการจัดการเรียนการสอนเพศศึกษาเป็นรายด้าน 6 ด้าน คือ ด้านการใช้หลักสูตร ด้านเนื้อหา ด้านครูผู้สอน ด้านกิจกรรมการเรียน ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผล ตามสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนเพศศึกษา พบว่า จากสภาพการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับเพศศึกษา (1) การใช้หลักสูตร ครูส่วนใหญ่ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับเพศศึกษาด้วยตนเอง โดยศึกษาจากหนังสืออ่านเพิ่มเติมมากที่สุด หลักสูตรน่าจะสัมพันธ์กับวิชาอื่น สถานศึกษาส่วนใหญ่ไม่จัดให้มีการนิเทศการสอนแต่จัดหาเอกสารประกอบการสอนให้ (2) ด้านเนื้อหา ครูส่วนใหญ่สอนเนื้อหาเรื่องเพศโดยยึดความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร จัดสอนทุกเนื้อหา เนื้อหาที่สอนมากที่สุด คือ การเปลี่ยนแปลงทางร่างกายเมื่อเข้าสู่วัยรุ่น (3) ด้านครูผู้สอน ครูส่วนใหญ่จะศึกษาเนื้อหาและเขียนบันทึกการสอนก่อน โดยยึดหลักสูตรเป็นหลัก เหตุผลที่สอนเพศศึกษาเนื่องจากตรงกับสาขาวิชาที่เรียนมาก โดยได้รับความรู้เพิ่มเติมจากนิตยสารมากที่สุด ลักษณะของครูผู้สอนเกี่ยวกับเพศศึกษาต้องมีความรู้เรื่องเพศศึกษาเป็นอย่างดี (4) ด้านกิจกรรมการเรียนมีหลายวิธีผสมผสานกัน เน้นการซักถามแล้วให้นักเรียนตอบปัญหา มีการจัดกิจกรรมเสริมความรู้เกี่ยวกับเพศศึกษา โดยการบริหารแนะแนวให้คำปรึกษา (5) ด้านสื่อการเรียนการสอน ครูส่วนใหญ่ใช้สื่อประกอบการเรียนการสอนตามโอกาส และความสะดวก นักเรียนมีส่วนร่วมในการใช้สื่อการเรียนการสอน นักเรียนศึกษาหนังสืออ่านเพิ่มเติมเกี่ยวกับเพศศึกษา (6) ด้านการวัดและประเมินผล ครูส่วนใหญ่ใช้วิธีการทดสอบแบบปรนัยเป็น

ระยะแล้วแต่ความเหมาะสม มีการวัดและประเมินผลเนื้อหาเกี่ยวกับเพศศึกษาพร้อมกับเนื้อหาอื่น นอกจากนี้จากปัญหาการจัดการเรียนการสอนเนื้อหาเกี่ยวกับเพศศึกษา พบว่า การใช้หลักสูตร ครูส่วนใหญ่สอนเนื้อหาตามหลักสูตร แต่ไม่มีการบูรณาการเนื้อหาเกี่ยวกับเพศศึกษาในวิชาต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เอกสารหลักสูตรมีไม่เพียงพอ โดยเฉพาะหนังสืออ่านเพิ่มเติม ผู้บริหารสถานศึกษาไม่เข้ามามีส่วนร่วมเนื่องจากไม่เห็นความสำคัญของการสอนเพศศึกษา เนื้อหาวิชา เนื้อหาเกี่ยวกับเพศศึกษามีน้อยเกินไปไม่สอดคล้องกับสภาพของสังคมปัจจุบัน ให้ความสำคัญกับการปรับตัวทางเพศเมื่อเข้าสู่วัยรุ่นน้อยเกินไป และให้ความสำคัญเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างเพศมากเกินไป เนื้อหาขาดความสมบูรณ์จนเป็นภาระในการค้นคว้าเพิ่มเติม ครูผู้สอนส่วนใหญ่มีความต้องการจะสอนแต่มีปัญหา ไม่มีความรู้เกี่ยวกับเพศศึกษาดีพอ ไม่กล้าสอนเนื้อหาบางเรื่อง กิจกรรมการเรียนการสอนมีปัญหาเรื่องเตรียมการสอนและจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ไม่เต็มที่เนื่องจากขาดแคลนเอกสาร สื่อการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอนไม่ทันสมัย เนื่องจากขาดแคลนงบประมาณในการจัดซื้อ และการวัดและประเมินผล ครูส่วนใหญ่วัดและประเมินผลเนื้อหาเกี่ยวกับเพศศึกษาอย่างทั่วถึงมีความรู้เกี่ยวกับเครื่องมือวัดผลการเรียนรู้และใช้เครื่องมือวัดผลได้สอดคล้องกับเนื้อหา (เพ็ญณี เนรอก และคณะ, 2542, น. 238-239)

อรรณณ มีชัย (2542) ศึกษาเรื่องการศึกษาความคิดเห็นของครูที่ผ่านการอบรมโครงการเสริมสร้างเจตคติและทักษะชีวิตเพื่อป้องกันเอดส์ต่อการสร้างเครือข่าย “เพื่อนเตือนเพื่อน” ของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทราบถึงความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับการเข้ารับการฝึกอบรมในการสอนเจตคติและทักษะชีวิตเพื่อป้องกันเอดส์แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร เป็นการติดตามผลการฝึกอบรมและการสร้างเครือข่าย “เพื่อนเตือนเพื่อน” และปัญหา/อุปสรรค เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนรณรงค์การป้องกันเอดส์ในสถานศึกษาประถมศึกษาและชุมชนต่อไป ประชากรในการศึกษาคือ ครูในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานครที่ผ่านการอบรมโครงการเสริมสร้างเจตคติและทักษะชีวิตเพื่อป้องกันเอดส์ จำนวน 354 คน

ผลการศึกษาพบว่า ครูส่วนใหญ่เห็นด้วยในการเริ่มสอนเพศศึกษาและการศึกษาโรคเอดส์ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษา และค่อนข้างจะเห็นด้วยกับการสอนเพศศึกษาให้นักเรียนชายและนักเรียนหญิงแตกต่างกัน แต่ไม่เห็นด้วยกับค่านิยมมาตรฐาน 2 ชั้น ที่นักเรียนชายจะได้รับการดำเนินิตีเยนน้อยกว่านักเรียนหญิงเมื่อเทียบกลางคือหรือเลขของมีนเมา ในด้านความคิดเห็นของครูที่มีต่อการนำความรู้เกี่ยวกับเจตคติและทักษะชีวิตเพื่อป้องกันเอดส์ไปใช้สอน/ฝึกทักษะในสถานศึกษา พบว่า ครูมีความคิดเห็นด้วยกับเรื่องการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เช่น เล่นกีฬา

ดนตรี งานอดิเรกอื่น ๆ แทนการหมกมุ่นทางเพศ แต่ครูกลับไม่เห็นด้วยว่าการช่วยตนเองดีกว่าการเที่ยวหญิงบริการ และครูแสดงความคิดเห็นว่านักเรียนได้ถ่ายทอดความรู้เรื่องเจตคติและทักษะชีวิตให้เพื่อนมากกว่าบิดา มารดา โดยเฉพาะเพื่อนในสถานศึกษา ในด้านปัญหา/อุปสรรค พบว่าครูมีความคิดเห็นว่ามีปัญหา/อุปสรรค มากในเรื่องความสนใจ ความเข้าใจ เนื้อหาการสอนเจตคติและทักษะชีวิต การมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนและการนำตัวอย่างจากประสบการณ์จริงมาถ่ายทอด ส่วนปัญหา/อุปสรรคอื่น ๆ ได้แก่ เวลาการสอนของครู งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ ความรู้สีกกระดากอายของครูที่ต้องสอนเพศศึกษา และการสนับสนุนให้จัดกิจกรรมเผยแพร่ความรู้เรื่องโรคเอดส์และการสอนเพศศึกษา ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษา คือ ควรปรับปรุงเนื้อหาหลักสูตรประถมศึกษา โดยให้แทรกเนื้อหาการสอนเพศศึกษาและโรคเอดส์ให้สาระและวิธีการสอนกระตุ้นให้นักเรียนตระหนักถึงสิทธิของตนในการปฏิเสธพฤติกรรมเสี่ยงที่นำไปสู่การติดเชื้อเอดส์ และตระหนักถึงบทบาททางเพศที่เหมาะสม รวมทั้งให้มีการฝึกทักษะชีวิตตั้งแต่ระดับประถมศึกษาต่อเนื่องไปจนถึงระดับมัธยมศึกษาด้วย และให้สถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการเผยแพร่ความรู้และเป็นฐานสร้างเสริมเครือข่ายการเรียนรู้ให้นักเรียน ครอบครัว และชุมชน

ชไมมาศ บรรพพงศ์ (2544) ศึกษาเรื่องความรู้ ทักษะคติ การปฏิบัติในเรื่องเพศศึกษา การถูกล่วงละเมิดทางเพศ รวมทั้งพฤติกรรมการป้องกันในนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายสังกัดกรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาเพื่อศึกษาความรู้ ทักษะคติ การปฏิบัติในเรื่องเพศศึกษา การถูกล่วงละเมิดทางเพศ รวมทั้งพฤติกรรมการป้องกัน ในนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ถึง ประถมศึกษาปีที่ 6 ทุกคนในสถานศึกษาประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร ที่อยู่ในความรับผิดชอบด้านงานอนามัยสถานศึกษา ของศูนย์สาธารณสุข 32 สังกัดสำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร จำนวน 1,000 คน

ผลการศึกษาพบว่า ประมาณร้อยละ 60 ของเด็กนักเรียนสามารถตอบคำถามในส่วนที่เป็นความรู้เรื่องเพศศึกษาได้ถูกต้อง(ในแต่ละข้อ) และประมาณร้อยละ 50 ของนักเรียนมีทัศนคติที่ถูกต้องในเรื่องเพศศึกษา มีนักเรียนที่เคยถูกล่วงละเมิดทางเพศร้อยละ 23.5 คิดเป็นร้อยละ 22.6 และ 24.4 ของนักเรียนชายและหญิงตามลำดับ นักเรียนส่วนใหญ่ (ร้อยละ 80-90) มีความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมการป้องกันตัวจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศที่ถูกต้อง (ในแต่ละข้อ) อย่างไรก็ตามพบว่า การถูกล่วงละเมิดทางเพศไม่มีความแตกต่างกันตามความรู้เรื่องเพศศึกษา และการถูกล่วงละเมิดทางเพศก็ไม่มีความแตกต่างกันตามทัศนคติเรื่องเพศศึกษาเช่นเดียวกัน ส่วนความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมการป้องกันตัวจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศมีความแตกต่างกันตามความรู้

เรื่องเพศศึกษา นอกจากนั้นผลการศึกษายังแสดงให้เห็นว่า การถูกล่วงละเมิดทางเพศในเด็กนักเรียนเหล่านี้ พบได้ตั้งแต่ระดับประถมศึกษา ดังนั้นเพื่อลดปัญหาการถูกล่วงละเมิดทางเพศ จึงควรมีการสอนเรื่องเพศศึกษาดังแต่ระดับประถมศึกษา ก่อนที่เด็กจะพบกับปัญหาเหล่านี้ อีกทั้งยังช่วยให้เด็กมีความรู้ และมีทัศนคติที่ถูกต้อง รวมทั้งการสอนให้เด็กรู้วิธีหลีกเลี่ยง จะช่วยให้เด็กสามารถป้องกันตัวเองจากการล่วงละเมิดทางเพศได้

ดวงฤทัย พงศ์ไพฑูรย์ (2544) ศึกษาเรื่องการเปิดรับข่าวสาร ความรู้ และทัศนคติเกี่ยวกับเพศศึกษาของวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาเพื่อศึกษาความรู้ และทัศนคติเกี่ยวกับเพศศึกษาของวัยรุ่น เพื่อศึกษาถึงประเด็นที่วัยรุ่นพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องเพศศึกษา รวมถึงความต้องการที่จะให้มีการสอนเรื่องเพศศึกษาและบุคคลที่เหมาะสมในการสอนเพศศึกษาแก่วัยรุ่น เพื่อศึกษาการเปิดรับและแสวงหาข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเพศศึกษาของวัยรุ่น เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระดับความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับเพศศึกษาของวัยรุ่นที่มีลักษณะทางประชากรต่างกัน เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข่าวสาร ความรู้ และทัศนคติเกี่ยวกับเพศศึกษาของวัยรุ่น และเพื่อศึกษาถึงเรื่องหรือประเด็นเกี่ยวกับเพศศึกษาที่วัยรุ่นต้องการทราบ และแหล่งข้อมูลที่สามารถเข้าถึงวัยรุ่นได้ดีที่สุด โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือ วัยรุ่นที่มีอายุตั้งแต่ 13-21 ปี และอาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 420 คน

ผลการศึกษาพบว่า (1) วัยรุ่นที่มีเพศต่างกันมีความรู้และทัศนคติเรื่องเพศศึกษาแตกต่างกัน (2) วัยรุ่นที่มีอายุและการศึกษาแตกต่างกันมีความรู้และทัศนคติต่อการพูดคุยและการสอนเรื่องเพศศึกษาแตกต่างกัน (3) การเปิดรับข่าวสารเรื่องเพศศึกษาจากสื่อมวลชนและสื่อเฉพาะกิจมีความสัมพันธ์กับความรู้เรื่องเพศศึกษาของวัยรุ่น โดยการเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชนประเภทนิตยสาร/วารสาร และสื่อเฉพาะกิจประเภทวิทยุ/ทีวี มีความสัมพันธ์กับความรู้เรื่องเพศศึกษามากที่สุด (4) การเปิดรับข่าวสารเรื่องเพศศึกษาจากสื่อบุคคลและสื่อเฉพาะกิจมีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการพูดคุยและการสอนเรื่องเพศศึกษา โดยการเปิดรับข่าวสารจากสื่อบุคคลประเภทครู อาจารย์และสื่อเฉพาะกิจประเภทหนังสือเรียนมีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการพูดคุยและการสอนเรื่องเพศศึกษามากที่สุด

สุมิตรา เขาวนเมธากิจ (2544) ศึกษาเรื่องการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทวิมาตรฐานทางเพศของครูกับการเป็นผู้ฝึกทักษะชีวิตเพื่อการป้องกันเอดส์สำหรับนักเรียน มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาเพื่อศึกษาทวิมาตรฐานทางเพศของครู และความสัมพันธ์ระหว่างทวิมาตรฐานทางเพศของครู กับการเป็นผู้ฝึกทักษะชีวิตเพื่อป้องกันเอดส์สำหรับนักเรียน ในสถานศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือ ครู

สถานศึกษาสังกัดกองการมัธยมศึกษาและกองการศึกษาสงเคราะห์ กรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร กระทรวงศึกษาธิการ ปีการศึกษา 2541 เฉพาะ 3 หมวดวิชา คือ พละนามัย สังคมศึกษา และวิทยาศาสตร์ จำนวน 597 คน

ผลการศึกษาพบว่า ครูมีทวิมาตรฐานทางเพศที่เกี่ยวกับการป้องกันเอดส์สำหรับนักเรียน และเรื่องเพศของผู้ฝึกและผู้รับการฝึกทักษะชีวิตเพื่อป้องกันเอดส์ แต่ทวิมาตรฐานทางเพศมีการคลายตัวลง จากเดิมที่ยอมรับพฤติกรรมบางอย่างผู้ชายทำได้ แต่ผู้หญิงทำไม่ได้ มาเป็นว่าทั้งผู้ชายและผู้หญิงสามารถทำได้ แต่ระดับการยอมรับให้ผู้หญิงทำได้เฉกเช่นเดียวกับผู้ชายนั้นยังต่างกันอยู่ ในเรื่อง 1) การเที่ยวสถานเริงรมย์ 2) การดื่มเหล้า สูบบุหรี่ และเที่ยวกลางคืน 3) การมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงาน 4) การยอมรับการมีเพศสัมพันธ์ของลูกในวัยเรียนกับเพื่อต่างเพศ 5) การสำเร็จความใคร่ด้วยตนเองและ 6) การพกถุงยางอนามัยของลูก ซึ่งการยอมรับค่านิยมที่เป็นมาตรฐานทางเพศในเรื่องดังกล่าวค่อย ๆ มีเพิ่มมากขึ้นในผู้ชายและเพิ่มตามขึ้นมาในผู้หญิง สำหรับค่านิยมเรื่องเพศของผู้ฝึก และผู้รับการฝึกทักษะชีวิตเพื่อป้องกันเอดส์ มีการคลายตัวลงมีการยอมรับครูผู้หญิงในการฝึกทักษะชีวิตเพื่อป้องกันเอดส์ นอกจากนี้ยังพบว่าครู ยอมรับนักเรียนชายมากกว่านักเรียนหญิง ในการฝึกทักษะชีวิตเพื่อป้องกันเอดส์ และการเป็นแกนนำฝึกทักษะชีวิตเพื่อป้องกันเอดส์ รวมทั้งการส่งเสริมให้นักเรียนชายเป็นกลุ่มนักเรียนที่ควรเน้นในสื่อที่ใช้ประกอบในการฝึกทักษะชีวิตเพื่อป้องกันเอดส์ โดยเฉพาะจากผลการศึกษาครั้งนี้พบว่าทวิมาตรฐานทางเพศคลายตัวลง ในเรื่องการมีเพศสัมพันธ์ของนักเรียนในวัยเรียน อย่างไรก็ตามเมื่อเป็นเรื่องของครอบครัวของครูเอง ปรากฏว่าครูยังคงมีทวิมาตรฐานทางเพศอยู่ อนึ่งเพศที่แตกต่างกันมีผลต่อการเป็นผู้ฝึกทักษะชีวิต ด้านจิตพิสัยและทักษะพิสัยเพื่อป้องกันเอดส์สำหรับนักเรียนแตกต่างกัน ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทวิมาตรฐานทางเพศของครู กับการเป็นผู้ฝึกทักษะชีวิตด้านจิตพิสัยและด้านทักษะพิสัย เพื่อป้องกันเอดส์สำหรับนักเรียนนั้น พบว่าครูไม่ว่าเพศใด วัยใด สถานภาพใด มีบุตรหรือไม่บุตร ถ้ามีทวิมาตรฐานทางเพศที่คลายตัวลง โดยมีค่านิยมการยอมรับพฤติกรรมของผู้หญิงมากขึ้น และยอมรับผู้หญิงมากขึ้น จะมีแนวโน้มที่มีความสัมพันธ์กับการเป็นผู้ฝึกทักษะชีวิต ด้านจิตพิสัยและด้านทักษะพิสัยเพื่อป้องกันเอดส์สำหรับนักเรียนได้มากขึ้น การฝึกทักษะชีวิตด้านจิตพิสัยมีความสัมพันธ์กับการฝึกทักษะชีวิตด้านทักษะพิสัย คือ ทักษะปฏิเสธและหาทางออก จากผลศึกษามีข้อเสนอแนะการเป็นผู้ฝึกทักษะชีวิตได้นั้น ครูผู้ทำการฝึกทักษะชีวิตควรเข้าใจหลักการสังคมสงเคราะห์ด้วย คือ หลักการยอมรับเป็นพื้นฐานในการฝึกทักษะชีวิต และครูจำเป็นต้องยึดหลักการสังวรณในตนเองเกี่ยวกับค่านิยมทางเพศที่ตนเองมีอยู่ว่าอยู่ในลักษณะที่เป็นทวิมาตรฐานทางเพศหรือไม่ ประเด็นที่น่าพิจารณาคือการ

พัฒนานาฏกลางรทางการศึกษาในเรื่องการสร้างเสริมทัศนคติและการฝึกทักษะที่เกี่ยวข้องกับหลักการสังคมสงเคราะห์

กอบพงษ์ ภูณทัยะ (2545) ศึกษาเรื่องการตอบปัญหาเรื่องเพศศึกษาของสื่อมวลชน ในฐานะที่เป็นเวทีสาธารณะ มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาคือ 1) เพื่อศึกษาถึงลักษณะการนำเสนอเรื่องเพศศึกษานบนเวทีสาธารณะของสื่อมวลชนทั้ง 3 ประเภท ได้แก่ สื่อโทรทัศน์ สื่อหนังสือพิมพ์ และสื่ออินเทอร์เน็ต 2) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบลักษณะการนำเสนอเรื่องเพศศึกษาของสื่อมวลชนทั้ง 3 ประเภท 3) เพื่อศึกษาปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดการนำเสนอเรื่องเพศศึกษา โดยประชากรที่ผู้วิจัยใช้ในการศึกษาประกอบด้วยสื่อ 3 ประเภท คือ สื่อโทรทัศน์ที่มีเนื้อหารายการเกี่ยวกับเรื่องเพศศึกษา ได้แก่ รายการซูรักซูรล สื่อหนังสือพิมพ์ ได้แก่ หนังสือพิมพ์เดลินิวส์คอลัมน์ "เสพสม อารมณ์หมาย" และคอลัมน์ "เสพสม บัมิสม" และสื่ออินเทอร์เน็ต ได้แก่ เว็บไซต์ www.clinicrak.com เป็นการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพโดยใช้ตารางลงรหัสและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับผู้ที่ทำงานโดยตรงกับสื่อทั้ง 3 ประเภท คือ ผู้ดำเนินรายการ ผู้เขียนคอลัมน์ และผู้ทำเว็บไซต์

ผลการศึกษาพบว่า สื่อโทรทัศน์มีรูปแบบการสื่อสารประกอบการสนทนาเรื่องเพศศึกษาเชิงวิชาการแพทย์ในลักษณะผสมผสานกับความบันเทิงในการให้ความรู้ ตัวอักษรใช้สำหรับสื่อสารเรื่องเพศในประเด็นเนื้อหาที่ไม่จำเป็นต้องมีรายละเอียด ส่วนภาพประกอบที่นำเสนอมีทั้งภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหวโดยมีระดับความโจ่งแจ้งน้อยและเป็นภาพที่ใช้สำหรับการศึกษาในทางการแพทย์ นอกจากนี้ได้เปิดเวทีสาธารณะเพื่อให้ผู้รับสารได้มีโอกาสเข้ามาสื่อสารแสดงความคิดเห็นและสื่อสารปัญหาทางเพศ โดยพบเพศที่เข้ามาสื่อสารเป็นชาย-หญิงรักต่างเพศและไม่พบเพศอื่น ๆ สื่อหนังสือพิมพ์พบการสื่อสารผ่านตัวอักษรเท่านั้น โดยนำเรื่องเพศในเชิงวิชาการแพทย์มาเรียบเรียงเน้นการอ่านแล้วเข้าใจได้ง่ายมีความสั้นและกระชับ ไม่ส่อไปในทางกระตุ้นเร้าอารมณ์ทางเพศ และพบว่าเป็นเวทีสาธารณะสำหรับการสื่อสารปัญหาทางเพศเท่านั้น โดยมีเพศเข้ามาสื่อสารอย่างหลากหลายมากกว่าสื่อโทรทัศน์ สำหรับสื่ออินเทอร์เน็ตพบการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาผ่านตัวอักษรเป็นหลัก โดยนำเรื่องเพศศึกษาในทางการแพทย์มาเรียบเรียงเป็นบทความโดยปรับเนื้อหาให้สามารถอ่านแล้วเข้าใจได้ง่าย มีลักษณะทั้งความบันเทิงและยังสามารถสร้างสรรค์ตัวอักษรในเชิงศิลปะได้อย่างหลากหลาย ส่วนภาพที่นำมาประกอบมีระดับความโจ่งแจ้งมากกว่าสื่อโทรทัศน์และหนังสือพิมพ์ จุดร่วมกันของสื่อทั้ง 3 ประกอบด้วยการให้ความรู้ที่มีลักษณะทางชีววิทยาในหัวเรื่องเกี่ยวกับเพศสัมพันธ์มากที่สุดเหมือนกัน และนำปัญหาทางเพศที่ส่งมาจากผู้รับสารมาร่วมกำหนดประเด็นในการให้ความรู้เหมือนกัน รวมถึงเพศที่เข้ามา

สื่อสารปัญหาเป็นหญิงรักต่างเพศยังไม่มีครอบครัวมากที่สุดเหมือนกัน ในขณะที่จุดต่างของสื่อทั้ง 3 คือ การให้ความรู้เรื่องเพศศึกษาในประเด็นเดียวกันสื่อทั้ง 3 มีระดับความสามารถในการให้รายละเอียดได้แตกต่างกัน นอกจากนี้ปัจจัยในการนำเสนอเรื่องเพศศึกษาของสื่อทั้ง 3 ประกอบด้วย ปัจจัยที่เป็นกลวิธีที่เอื้อต่อการนำเสนอเรื่องเพศศึกษาในเวทีสาธารณะ ประกอบด้วย ผู้ส่งสารเรื่องเพศศึกษา ภาษาที่ใช้ในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา การสร้างความน่าเชื่อถือ และปัจจัยเรื่องคุณลักษณะของสื่อที่เอื้อต่อการให้ความรู้ที่แตกต่างกัน ประกอบด้วย เวลา พื้นที่ ความสำเร็จในการนำเสนอ ลักษณะการเปิดใช้ และการเข้าถึงตัวสื่อ

ศศิพร พงษ์ผล (2545) ศึกษาเรื่องการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทวิมาตรฐานทางเพศกับแนวโน้มการมีพฤติกรรมเสี่ยงเอดส์ของนักเรียนชาย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาเพื่อศึกษาทวิมาตรฐานทางเพศของนักเรียนชาย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร และเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทวิมาตรฐานทางเพศกับแนวโน้มการมีพฤติกรรมเสี่ยงเอดส์ของนักเรียนชาย กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาคือ นักเรียนชาย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 622 คน

ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนชายมีทวิมาตรฐานทางเพศ คือ ยอมรับว่าการดื่มเหล้า เจ้าชู้ การสูบบุหรี่ การเที่ยวสถานเริงรมย์ การเที่ยวพาราดี การมีคู่นอนหลายคน เป็นเรื่องปกติของผู้ชายมากกว่าผู้หญิงและยอมรับได้หากพี่น้องผู้ชายที่ยังโสดพกพาถุงยางอนามัย สำเร็จความใคร่ด้วยตนเอง และนักเรียนชายมีความคิดเห็นว่าการเสพยาเลิฟหรือยาอี การเสพยาบ้า นั้นผู้ชายและผู้หญิงมีพฤติกรรมไม่แตกต่างกัน แต่การขายบริการทางเพศเป็นเรื่องปกติของผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย นักเรียนชายมีทวิมาตรฐานทางเพศที่เกี่ยวกับชุดของพฤติกรรมเสี่ยงเอดส์ ดังนี้ 1) การเที่ยวสถานเริงรมย์ 2) การดื่มเหล้า 3) การติดยาเสพติด 4) การมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ใช้ถุงยางอนามัย 5) การซื้อและขายบริการทางเพศ และ 6) การมีคู่นอนหลายคน การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทวิมาตรฐานทางเพศกับแนวโน้มการมีพฤติกรรมเสี่ยงเอดส์ของนักเรียนชาย พบว่า ทวิมาตรฐานทางเพศของนักเรียนชายมีความสัมพันธ์กับแนวโน้มการมีพฤติกรรมเสี่ยงเอดส์ในเรื่องการเที่ยวสถานเริงรมย์ การดื่มเหล้า การมีเพศสัมพันธ์กับเพื่อนต่างเพศ การซื้อและขายบริการทางเพศ การมีเพศสัมพันธ์กับคนที่ถูกใจโดยไม่ใช้ถุงยางอนามัย การมีคู่นอนหลายคน การสูบบุหรี่ การเสพยาเลิฟหรือยาอี ผลการศึกษายังพบว่า บุคคลที่มีบทบาทในการขัดเกล่า/ปลูกฝังค่านิยมทางสังคมให้แก่ นักเรียนชาย คือบิดามารดามากที่สุด รองลงมาคือ ครู/อาจารย์ เพื่อน/บุคคลใกล้ชิด แต่เพื่อนนั้นมีบทบาทในการปลูกฝังค่านิยมในสิ่งที่ดี ๆ น้อยกว่าบิดามารดา หรือครู/อาจารย์และเวลาที่นักเรียนต้องการคำปรึกษาหรือคำแนะนำเกี่ยวกับพฤติกรรมเสี่ยง นักเรียนไปหาบิดามารดา

เป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาคือเพื่อนหรือบุคคลใกล้ชิดในสถานศึกษา ญาติพี่น้องที่อยู่ในบ้าน และครู/อาจารย์ ตามลำดับ

สุวัจนรา เปี่ยมญาติ (2545, น. บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการคุกคามทางเพศในสถานศึกษา และแนวทางการป้องกัน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการรับรู้และความคิดเห็นของนักเรียนและครู/อาจารย์ต่อลักษณะการคุกคามทางเพศที่เกิดขึ้นในสถานศึกษา สาเหตุของการคุกคามทางเพศ และแนวทางการป้องกันตนเองจากการคุกคามทางเพศ โดยทำการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างนักเรียนและครู/อาจารย์ในสถานศึกษาศึกษาสงเคราะห์และสถานศึกษาราชประชานุเคราะห์สังกัดกองการศึกษาสงเคราะห์ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ จำนวนนักเรียน 4,249 คน และครู/อาจารย์จำนวน 1,144 คน ผลการศึกษาสรุปได้ต่อไปนี้

ผลการศึกษาการรับรู้และความคิดเห็นของนักเรียนต่อลักษณะการคุกคามทางเพศ ที่เกิดในสถานศึกษา นักเรียนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 4,249 คน เป็นชาย 1,685 คน (ร้อยละ 39.66) หญิง 2,564 คน (ร้อยละ 60.34) กำลังศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 1,257 คน (ร้อยละ 29.59) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 1,885 คน (ร้อยละ 44.36) และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 1,107 คน (ร้อยละ 26.05) นักเรียนส่วนมากเคยได้ยินคำว่า "การคุกคามทางเพศ" จากสถานศึกษา คือ ได้ยินจากครูในสถานศึกษา คิดเป็นร้อยละ 48.11 และได้ยินจากเพื่อน ๆ ในสถานศึกษา ร้อยละ 47.61 เมื่อผู้วิจัยนำเสนอความหมายและลักษณะการคุกคามทางเพศ ซึ่งเคยมีกลุ่มตัวอย่างนักเรียนในสถานศึกษาศึกษาสงเคราะห์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มัธยมศึกษาปีที่ 2 และมัธยมศึกษาปีที่ 5 ได้ให้ความหมายไว้ พบว่า นักเรียนกลุ่มนี้เห็นด้วยกับความหมายที่ว่า "การคุกคามทางเพศเป็นการกระทำต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นกิริยาท่าทางการแสดงออก อาทิ การกอดรัด จับต้อง ลูบไล้แขนขาร่างกาย หรือการใช้คำพูด เช่น การพูดจาลามก ล้อเลียน ส่อไปในเรื่องเกี่ยวกับพฤติกรรมทางเพศ ซึ่งการกระทำหรือคำพูดดังกล่าวนี้ ทำให้ผู้ถูกคุกคามเกิดความรู้สึก เสียใจ หรืออับอายขายหน้า หรือเจ็บใจ หรือกลัว หรือโกรธ หรืออึดอัด หรือขมขื่นใจ หรืออาจเกิดความรู้สึกดังกล่าวนั้นผสมปนเปกันไปหมดก็ได้" และนักเรียนคิดว่าตนเองเคยอยู่ในเหตุการณ์ที่เป็นการคุกคามทางเพศด้วยคำพูด เช่น การพูดจาลามก ถึงร้อยละ 39.44 และนักเรียนคิดว่าตัวนักเรียนเองเคยถูกคุกคามทางเพศด้วยคำพูดถึงร้อยละ 34.38 ครู/อาจารย์จำนวนมาก (ร้อยละ 41.78) เคยได้ยินว่านักเรียนถูกคุกคามทางเพศทั้งในช่วงเวลาที่อยู่ในสถานศึกษาและที่บ้าน

วิเคราะห์ตามพัฒนาการของเด็ก/เยาวชนเป็นช่วงอายุ (Cohort) โดยเปรียบเทียบระหว่างนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 (12-13 ปี) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 (15-16 ปี) และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 (18-19 ปี) ด้วยสถิติ crosstab/chi-square พบว่า นักเรียนใน

แต่ละช่วงวัยมีความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการป้องกันตนเองจากการคุกคามทางเพศแตกต่างกัน คือ นักเรียนที่อยู่ในช่วงวัยรุ่น (มัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6) ค่อนข้างจะมีความคิดเห็นไปในทำนองเดียวกันต่างจากนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และเด็กวัยรุ่นตอนปลาย (นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 5) คิดว่าถ้าถูกคุกคามทางเพศ จะบอกเพื่อนสนิทมากกว่าเด็กวัยรุ่น (นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6) ซึ่งต้องการจะบอกครูที่รักและไว้วางใจมากกว่า

ผลการศึกษาความคิดเห็นของครูประจำชั้นต่อแนวทางการป้องกันการคุกคามทางเพศ ในสถานศึกษา เรียงตามลำดับความสำคัญ คือ สถานศึกษาควรกำหนดให้มีการศึกษา/ฝึกอบรมแก่นักเรียนเกี่ยวกับบทบาททางเพศที่เหมาะสม เช่น การให้เกียรติกันและกันทั้งโดยการกระทำและคำพูด และสถานศึกษาควรจัดบริการให้คำปรึกษา แนะนำ และให้ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการช่วยเหลือในรูปแบบต่าง ๆ สถานศึกษาควรจัดการศึกษา/ฝึกอบรมนักเรียนและบุคลากรในสถานศึกษาเกี่ยวกับมาตรการและวิธีการจัดการกับการคุกคามทางเพศในสถานศึกษา และให้การศึกษาศึกษา/ฝึกอบรมเทคนิค/ทักษะการช่วยเหลือผู้ถูกคุกคามทางเพศ และผู้คุกคามทางเพศแก่บุคลากรในสถานศึกษา วิเคราะห์ตามเพศสภาพ (gender Analysis) ของครู/อาจารย์ พบว่า ครู/อาจารย์เห็นด้วยกับแนวทางการกำหนดให้มีบริการต่าง ๆ เพื่อการป้องกันการคุกคามทางเพศในสถานศึกษามากกว่าครู/อาจารย์ชาย ในขณะที่ผลการวิเคราะห์ตามระดับชั้นปีที่ทำหน้าที่ครูประจำชั้น พบว่า ครูประจำชั้นในทุกระดับเห็นด้วยกับการกำหนดแนวทางการให้บริการต่าง ๆ เพื่อการป้องกันการคุกคามทางเพศ

ดวงหทัย นุ่มนวน (2546, น. บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทัศนคติของวัยรุ่นในเรื่องเกี่ยวกับพฤติกรรมทางเพศ และเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่น โดยกลุ่มเป้าหมายเป็นเด็กวัยรุ่นที่มีอายุระหว่าง 13-21 ปี ในเขตกรุงเทพมหานคร ณ บริเวณ สยาม สแควร์และเซ็นเตอร์พ้อย จำนวน 400 คน

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง โดยส่วนใหญ่มีอายุ 19-21 ปี และกำลังศึกษาในระดับปริญญาตรีมากที่สุด และพักอาศัยอยู่กับบิดามารดามากที่สุด สถานภาพสมรสของบิดามารดาส่วนใหญ่อยู่ด้วยกัน และครอบครัวมีลักษณะการเลี้ยงดูแบบให้พึ่งพาตนเองมากที่สุด ด้านทัศนคติเกี่ยวกับพฤติกรรมทางเพศพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับทัศนคติโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีทัศนคติเกี่ยวกับเรื่องการมีเพศสัมพันธ์เพียงครั้งเดียวสามารถนำมาซึ่งปัญหาได้ เช่น การตั้งครรภ์ โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ มีทัศนคติในระดับสูง และทัศนคติเรื่องการที่ผู้ชายเที่ยวโสเภณี หรือมีประสบการณ์ทางเพศ แสดง

ถึงความเป็นชายชาตรีมีทัศนคติในระดับต่ำ การปฏิบัติในเรื่องเพศพบว่าส่วนใหญ่มีเพื่อนต่างประเทศ และมีพฤติกรรมจับมือถือแขนมากที่สุดและเคยมีเพศสัมพันธ์ การทดสอบสมมติฐานพบว่า เพศ อายุ และลักษณะที่อยู่อาศัยมีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่น ส่วนปัจจัยด้านครอบครัวพบว่าลักษณะการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว การให้ความรู้เรื่องเพศศึกษา และการใช้เวลาว่างมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่น ปัจจัยทางทัศนคติพบว่า ปัจจัยทางด้านทัศนคติเกี่ยวกับพฤติกรรมทางเพศ การปฏิบัติตนในเรื่องเพศ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่น และปัจจัยทางด้านการเปิดรับสื่อที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องเพศ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่น

มัลลิกา ศรีวิสุทธิ (2547) ศึกษาเรื่องการศึกษากระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาในสังกัดกรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาในสังกัดกรุงเทพมหานคร และเพื่อศึกษาแนวทางการสร้างความร่วมมือระหว่างครูประจำชั้นกับผู้ปกครองในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือ ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 จำนวน 300 คน และได้กลุ่มตัวอย่างครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 214 คน

ผลการศึกษาพบว่า ครูประจำชั้นได้ดำเนินการตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามองค์ประกอบที่สำคัญทั้ง 6 ประการ คือ 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน โดยแบ่งนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม 3) การส่งเสริม 4) การป้องกัน 5) การแก้ไขและ 6) การส่งต่อ สำหรับการศึกษาแนวทางการสร้างความร่วมมือระหว่างครูประจำชั้นกับผู้ปกครองพบว่า ผู้ปกครองส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการดำเนินการในกิจกรรมต่าง ๆ ตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูประจำชั้นและเต็มใจให้ความร่วมมือกับครูประจำชั้นในการดำเนินการตามแนวทางดังกล่าวด้วย ในส่วนของครูประจำชั้นนั้นได้มีการดำเนินการสร้างความร่วมมือที่สอดคล้องกับแนวทางที่ผู้ปกครองเห็นด้วย และครูประจำชั้นจะดำเนินการตามแนวทางดังกล่าวต่อไป ผลการศึกษาความสัมพันธ์พบว่า การที่ผู้ปกครองทำแบบประเมินพฤติกรรมของนักเรียนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการให้ความร่วมมือกับครูประจำชั้นและผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาในการแก้ไขปัญหาอื่น ๆ นอกเหนือจากปัญหาด้านการเรียนของนักเรียน เช่น ปัญหาด้านพฤติกรรมไม่เหมาะสม ปัญหานักเรียนใช้สารเสพติด การดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาไม่ยอมไปสถานศึกษาเพราะมักจะบ่นว่ามีอาการเจ็บป่วย ปัญหานักเรียนไปสถานศึกษาสายบ่อย ๆ ปัญหาการคบเพื่อนในเชิงชั่วช้า และปัญหานักเรียนขาดเรียนบ่อยครั้ง การที่ผู้ปกครอง

ทำแบบประเมินพฤติกรรมของนักเรียนเพียงอย่างเดียวมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงถึงความร่วมมือในด้านอื่น ๆ ด้วย

สุวัจจรา เปี่ยมญาติ และคณะ (2547, น. บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง The development and determinants of thai youth perceptions of sexual harassment on television พบว่าเยาวชนไทยคิดว่าการคุกคามทางเพศ คือ การที่มีใคร(เพศตรงข้าม) มองดูด้วยสายตาเจ้าชู้ ทะแกลม พุดจาลามก พุดจาล้อเลียนรูปร่างสอไปในทางที่เกี่ยวกับพฤติกรรมทางเพศ การให้ดูสื่อสิ่งพิมพ์ลามกหรือภาพโป๊ การจับเนื้อต้องตัวหรือลูบไล้แขนขา การกอดหรือจูบ การคุกคามทางเพศทำให้ผู้ถูกคุกคามเกิดความรู้สึกลำบากใจ อึดอัด อับอายขายหน้า โกรธ กลัว ขมขื่น เจ็บใจ ตกใจ เสียใจและรู้สึกผิด

เยาวชนไทยรับรู้และเรียนรู้เรื่องการคุกคามทางเพศจากสถานการณ์การสนทนาโต้ตอบกัน การแสดงออกทางสีหน้าท่าทาง และการแต่งกายของผู้แสดงในละครโทรทัศน์ ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความหมาย รูปแบบ และลักษณะของการคุกคามทางเพศ (ความรู้สึกนึกคิด การกระทำ และการแสดงออก) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความรู้ความเข้าใจในความรู้สึกของผู้ถูกคุกคามกับความเข้าใจในสถานการณ์ที่เป็นการคุกคามทางเพศ และกับความสามารถตัดสินใจว่าเหตุการณ์ใดในโทรทัศน์เป็นสถานการณ์ของการคุกคามทางเพศ การศึกษาและอายุเป็นปัจจัยที่มีผลต่อพัฒนาการการเรียนรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการคุกคามทางเพศของเยาวชนไทย แต่ถึงแม้จะมีการรับรู้จากสื่อต่าง ๆ มากมาย เยาวชนก็ยังไม่สามารถแยกแยะและปรับความเข้าใจจากสื่อหรือจากการเรียนรู้ในห้องเรียนแล้วนำมาใช้กับชีวิตจริงได้

ลัดดา ไวยวรรณ (ม.ป.ป., น. บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องส่งเสริมบทบาทครูในการสอนเรื่องเอดส์และเพศศึกษาในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน การดำเนินกิจกรรมส่งเสริมบทบาทครูในการสอนเรื่องเอดส์และเพศศึกษาในสถานศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ครูในสถานศึกษามีการสอนเพศศึกษาและมีการพัฒนาเนื้อหาการสอนให้เหมาะสมกับสถานการณ์สภาพปัญหาใน ชุมชน และนักเรียนมีความรู้เรื่องเอดส์เพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาเอดส์ในสถานศึกษา โครงการที่ได้ดำเนินกิจกรรมร่วมกับสถานศึกษา ได้แก่ การส่งเสริมการสอนเรื่องเอดส์และเพศศึกษาในสถานศึกษาก่อนวัยยางและสถานศึกษาก่อนวัยหยาง มีนักเรียนผ่านเข้าร่วมโครงการจำนวน 152 คน แบ่งออกเป็น 2 รุ่น และครูผู้สอนจำนวน 6 คน กิจกรรมแบ่งเนื้อหาออกเป็นเนื้อหาเรื่องเอดส์ เพศศึกษา และทักษะชีวิต โดยผ่านกิจกรรมค่ายการสื่อสารเรื่องเอดส์สำหรับเด็ก การสอน เพศศึกษาในสถานศึกษา ซึ่งแบ่งการเรียนรู้เป็น 8 บท ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย มารูจักกับตนเองกันเถอะ การเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ การวางตัวที่เหมาะสม

กับเพื่อนต่างเพศ ความรุนแรงทางเพศคืออะไร รู้เท่าทันภัย ทางเพศ ทำอย่างไรจะปลอดภัยมากที่สุด ทักษะการตัดสินใจ การปฏิเสธเพื่อลดความเสี่ยงต่อภัยทางเพศในวัยรุ่น หลังจากสิ้นสุดกิจกรรม การสอนมีการถ่ายทอดประสบการณ์การสอนสู่สถานศึกษาในกลุ่มบุงหวายจำนวน 7 สถานศึกษา การประชุมเชิงปฏิบัติการการสอนเพศศึกษาในสถานศึกษาระดับอนุบาล-ม.3 เป็นกิจกรรมเพื่อการขยายผลการสอนไปสู่สถานศึกษาอื่น ๆ ในกลุ่มเป้าหมาย มุ่งเน้นให้ครูในสถานศึกษามีความเข้าใจเรื่องเพศศึกษา 100 % และส่งเสริมการผลิตสื่อการสอนเพศศึกษาที่ใช้สำหรับใช้ในสถานศึกษา บทเรียนการสอนเพศศึกษา เราควรส่งเสริมให้ครูมีการสอนเพศศึกษา ทุกระดับชั้น และเน้นให้ครูมีเจตคติที่ดีต่อเรื่องเพศ ครูผู้สอนควรเข้ามามีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา กำหนด หลักสูตร วางแผนการสอน และดำเนินกิจกรรมโดยได้รับความเห็นชอบจากผู้บริหาร ครูในสถานศึกษาคนอื่น ๆ ให้ความเข้าใจเรื่องเพศศึกษา จะทำให้ครูสอนอย่างมีความสุข การสอนเพศศึกษาครั้งเดียวไม่พอ ควรมีการสอนที่ต่อเนื่อง เหมาะสมกับวัย และผู้สอนต้องศึกษาสถานการณ์ด้านเพศในชุมชน การทำงานทั้งในสถานศึกษาและชุมชน จะทำให้เกิดการทำงาน ประสานความร่วมมือ และมีกลไกในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเอ็ดส์ทั้งในสถานศึกษาและชุมชน ผลการดำเนินกิจกรรม พบว่า หลังจากที่นักเรียนได้เรียนรู้เรื่องเพศศึกษาและทักษะชีวิตในชั้นเรียน จะมีความรู้เพิ่มมากขึ้นจากเดิมอย่างชัดเจน นักเรียนรู้จักการดูแลร่างกายตนเองตามวัยได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ไม่มีการล้อเลียนกันในเรื่องเพศ และครูมีความมั่นใจในการสอนเพศศึกษาจากเดิมที่เคยมีความกังวลใจ และไม่อายุที่จะคุยเรื่องเพศศึกษาในชั้นเรียน เด็กที่ได้รับผลกระทบจากเอ็ดส์สามารถเรียนหนังสือในสถานศึกษาได้อย่างปกติ นอกจากนี้ครูใน สถานศึกษายังมีการ ประสานความร่วมมือกับ อบต. ในพื้นที่ในการจัดการกองทุนสำหรับเด็กที่ได้รับผลกระทบจากเอ็ดส์ โดยครูมีบทบาทสำคัญในการดูแลเรื่องทุนการศึกษาของเด็กที่ได้รับการจัดสรรทุนการศึกษาจาก อบต. บุงหวาย

สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเพศศึกษา พบว่า การเรียนรู้เกี่ยวกับเพศศึกษามีผลต่อพฤติกรรมทางเพศของเด็กและเยาวชน (จنگล นาหิรัญ, 2526; ดวงฤทัย พงศ์ไพฑูรย์, 2544; ดวงหทัย นุ่มนวน, 2546 และ สุวัจฉรา เปี่ยมญาติ และคณะ, 2547) สถานศึกษามีส่วนสำคัญในการจัดการเรียนการสอนเพศศึกษา (อรรวรรณ มีชัย, 2542) และครูมีส่วนสำคัญในสอน ให้คำแนะนำ คำปรึกษา ที่เหมาะสมแก่เด็กและเยาวชน (ชวน กลสิกร, 2516; สุมิตรา เขาวนเมธากิจ, 2544; ลัดดา ไวยวรรณ, ม.ป.ป.; สุวัจฉรา เปี่ยมญาติ, 2545; ศจีพร พงษ์ผล, 2545 และ มัลลิกา ศรีวิสุทธิ, 2547)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการศึกษา

สันทนา อิศรเสนา ณ อยุธยา (2533) ศึกษาเรื่องการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน และความคาดหวังในด้านบริการวิชาการและบริการบุคลากรนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียน : ศึกษาเฉพาะกรณีสถานศึกษาประถมศึกษาในโครงการนำร่องขยายการศึกษาภาคบังคับ เขตการศึกษา 1 มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา คือ เพื่อสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและความคาดหวังในด้านบริการวิชาการและบริการบุคลากรนักเรียน ทั้งในด้านความแตกต่างและความสอดคล้องทางความคิดเห็น ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และนักเรียน ในสถานศึกษาประถมศึกษา ในโครงการนำร่องขยายการศึกษาภาคบังคับ เขตการศึกษา 1 ได้กลุ่มตัวอย่างคิดเป็นร้อยละ 70 จากจำนวนประชากรแยกเป็นผู้บริหารในสถานศึกษา จำนวน 10 คน ครู จำนวน 42 คน นักเรียน จำนวน 185 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการประมวลข้อมูล

ผลการศึกษาสรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และนักเรียน เห็นความจำเป็นตลอดจนประโยชน์ในการจัดดำเนินการบริการวิชาการ และบริการบุคลากรนักเรียน แต่การที่สถานศึกษาประถมศึกษาในโครงการนำร่องขยายการศึกษาภาคบังคับ จะดำเนินการให้บริการวิชาการและบริการบุคลากรนักเรียน เพื่อตอบสนองพัฒนาการทั้งทางด้านร่างกาย สังคม อารมณ์ สติปัญญา ได้นั้น สถานศึกษาควรจะต้องพัฒนาประสิทธิภาพการให้บริการดังกล่าว คือ (1) บริการวิชาการ ควรจะจัดให้มีการประชุม อบรม หรือสัมมนา เพื่อให้ครูทุกคนเข้าใจในจุดมุ่งหมายของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2523) ซึ่งมีหลักการสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ (1.1) มุ่งให้ผู้เรียนค้นพบความสามารถ ความถนัด และความสนใจของตัวเอง (1.2) เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการประกอบสัมมาอาชีพหรือการศึกษาต่อ (1.3) มุ่งสนองความต้องการของท้องถิ่นและประเทศชาติ (2) บริการบุคลากรนักเรียน เป็นบริการที่มีความจำเป็นที่จะต้องจัดควบคู่ไปกับบริการวิชาการ เพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้และการศึกษาแก่ผู้เรียน ซึ่งจากการศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครู และนักเรียน พบว่า ทุกกลุ่มบุคคลได้ให้ความสำคัญต่อบริการด้านต่าง ๆ ได้แก่ การรับนักเรียนและการแบ่งกลุ่มนักเรียนในการเข้าชั้นเรียนและกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ สุขภาพอนามัย ห้องสมุด การสังคมสงเคราะห์ประจำสถานศึกษานันทนาการ การรักษาระเบียบวินัยของสถานศึกษา อาหารในสถานศึกษา การสอนซ่อมเสริม การ

ทำระเบียบและการรายงานเกี่ยวกับนักเรียน แต่บริการที่ได้รับสำคัญในระดับน้อย คือ
ทุนการศึกษา การแนะแนว และการปฐมนิเทศ

จุฬามาส เกิดแก้วฟ้า (2534) ศึกษาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา
มัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5 จุดประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารงาน
วิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5

ผลการวิจัยพบว่า ในการวางแผนงานวิชาการ สถานศึกษามีการจัดทำแผนโดยจัดให้มี
การสำรวจปัญหา ความต้องการจากฝ่าย/หมวดวิชา ฝ่ายและหมวดวิชานำปัญหาเสนอ
คณะกรรมการวิชาการ คณะกรรมการพิจารณาหามาตรการ โดยใช้ข้อมูลและสถิติสนับสนุนการ
ตัดสินใจกำหนดนโยบาย ส่วนการวางแผนเพื่อจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับ
สภาพแวดล้อมของท้องถิ่น มีการจัดกระทำโดยจัดให้มีการสำรวจอาชีพคนในท้องถิ่น การจัด
แผนการเรียน การจัดแผนให้นักเรียนเลือกเรียน ใช้ความต้องการของนักเรียน การจัดตารางการ
เรียนการสอน ผู้บริหารวางแผนการกำหนดตัวบุคคลและรายวิชาที่เปิดสอน โดยมอบหมายให้
ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการเป็นผู้จัด และมีการติดตามผลการจัดตารางสอนด้วยการใช้การประชุม
คณะกรรมการวิชาการ การจัดครูเข้าสอนให้หลักการจัดให้มีการหมุนเวียนสับเปลี่ยนในระดับชั้น
การพัฒนาการเรียนการสอน มีการวิเคราะห์หาความจำเป็นในการพัฒนาครูด้านการเรียนการสอน
ด้วยการจัดส่งครูเข้ารับการอบรม ในการพัฒนาการเรียนการสอน ผู้บริหารสร้างขวัญและกำลังใจ
ให้ครูพัฒนาการเรียนการสอนโดยจัดหาวัสดุอุปกรณ์ให้ครูใช้ และจัดให้มีการนิเทศกันเองภายใน
หมวดวิชา มีการติดตามผลการจัดการเรียนการสอน โดยผู้ช่วยฝ่ายวิชาการและหัวหน้าหมวดวิชา
ติดตามผลจากแผนการสอนรายวิชาการจัดการเรียนการสอน ผู้บริหารส่งเสริมให้มีการจัดทำ
แผนการสอน และผลิตสื่อการสอนโดยเน้นให้ทุกหมวดวิชาจัดทำ งานกิจกรรมนักเรียน การจัดครู
เป็นที่ปรึกษากิจกรรมนักเรียนใช้ความสมัครใจของครู โดยมีการวิเคราะห์เป้าหมายและมีการวางแผน
การจัดกิจกรรมนักเรียน การวัดและประเมินผลการเรียน ผู้บริหารดูแลให้มีการปฏิบัติเกี่ยวกับ
การวัดและประเมินผลตามแนวทางที่กำหนด และมีการติดตามผลการวัดและประเมินผล โดย
กำหนดให้มีการรายงานการประเมินผลเป็นระยะ ๆ และวิเคราะห์ผลที่ประเมินได้ เพื่อนำมาใช้
ปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน การประเมินผลงานวิชาการ ผู้บริหารจัดให้มีการประเมินผลงาน
วิชาการโดยรายงานผลเมื่อเสร็จสิ้นงาน/โครงการ รายงานผลสำเร็จตามโครงการ รายงานผลรวม
ของแผน และรายงานค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน

นพดล อุชชิน (2536) ศึกษาการนำเสนอรูปแบบการบริหารงานวิชาการสถานศึกษา มัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาโครงสร้างการบริหารงานวิชาการ ภารกิจการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา มัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร และนำเสนอรูปแบบการบริหารงานวิชาการสถานศึกษามัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดกรมสามัญศึกษา ใน กรุงเทพมหานคร

ผลของการวิจัยพบว่า ด้านโครงสร้างในการบริหารงานวิชาการ สถานศึกษากำหนดให้มีสายงานหลักและสายงานที่ปรึกษา ผู้บริหารสถานศึกษามีอำนาจสูงสุดในการบังคับบัญชา และมอบอำนาจหน้าที่ กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบ ให้ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ หัวหน้าหมวด หัวหน้างาน และครู ลงไปตามลำดับ สถานศึกษาได้ยึดนโยบายการจัดการศึกษาจากหน่วยเหนือ และสภาพความต้องการจำเป็นของสถานศึกษาและชุมชน มีการกำหนดแผนปฏิบัติงานอย่างชัดเจน มีโครงการ เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามแผนงานที่กำหนดไว้ ด้านภารกิจในการบริหารงานวิชาการ มีการกำหนดนโยบาย และวัตถุประสงค์ในการปฏิบัติงานอย่างสอดคล้องจุดมุ่งหมายหลักสูตร นำหลักสูตรมาใช้โดยตระหนักถึงความต้องการของนักเรียน สภาพสังคม และชุมชน ในการจัดการเรียนการสอนมุ่งให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมทางวิชาการ และกิจกรรมอิสระให้สามารถพัฒนาตนเองได้ สถานศึกษาส่งเสริมให้ครูอบรมหาความรู้ในสาขาวิชาที่สอน มีการนิเทศในด้านการบริหารทั่วไป การนิเทศงานวิชาการ สถานศึกษาส่งเสริมและกระตุ้นให้มีการใช้สื่อการเรียนการสอนอย่างจริงจัง ให้มีการแสดงผลงานสื่อการสอนของครู สถานศึกษาส่งเสริมให้ห้องสมุดเป็นศูนย์ในการศึกษาค้นคว้า ในการแนะแนว สถานศึกษาจัดหาข้อมูลสารสนเทศ และจัดกิจกรรมเพื่อช่วยให้นักเรียนมีข้อมูลสำหรับการตัดสินใจในการศึกษาต่อและการประกอบอาชีพ ให้ความช่วยเหลือด้านความประพฤติ สุขภาพกาย สุขภาพจิต จัดหาทุนการศึกษาประเภทต่าง ๆ ให้กับนักเรียน ในการประเมินผลการเรียน สถานศึกษากำหนดแนวทางการปฏิบัติงานชัดเจน มีปฏิทินในการเตรียมงานประเมินแจ้งให้ครูทราบ มีผู้ประสานงานเพื่อให้การดำเนินงานมีความเรียบร้อย ให้มีการวิเคราะห์ผลการปฏิบัติงานจากการวัดผลและการประเมินผลการเรียน สรุปผลแจ้งให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนางานวิชาการต่อไป และรูปแบบการบริหารงานวิชาการที่นำเสนอ เน้นประเด็นการจัดโครงสร้างการบริหารที่ได้รับการพัฒนาให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น มีคณะกรรมการและสายงานที่ปรึกษา ในส่วนภารกิจการบริหารงานวิชาการ มีจุดเน้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน จัดให้มีการใช้สื่อการสอนและเทคโนโลยีทางการศึกษามากขึ้น

เยาวลักษณ์ พลอยแดง (2540) ศึกษาเรื่องสภาพปัญหาและความต้องการในการจัดการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษาตามความคิดของผู้บริหารและครูในสถานศึกษา ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ โดยศึกษาจากผู้บริหารสถานศึกษาประถมศึกษา จำนวน 409 คน และครูผู้สอนกลุ่มวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต จำนวน 409 คน ผลการศึกษาตามการจัดการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา แบ่งเป็น 2 ประเด็นหลัก คือ การบริหารการจัดการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา ซึ่งแบ่งเป็น ด้านการจัดการ ด้านบุคลากร ด้านวัสดุอุปกรณ์ ด้านงบประมาณ และการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา ซึ่งประกอบด้วย ด้านการจัดเนื้อหาวิชา ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผล พบว่า 1) สภาพการจัดการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา สถานศึกษามีการกำหนดนโยบายและแนวทางในการจัดการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษาทั้งแบบเป็นลายลักษณ์อักษรและไม่เป็นลายลักษณ์อักษร มีการจัดการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษาตามเนื้อหาในหลักสูตรกลุ่มวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตและมีการประเมินผลการเรียนการสอนโดยยึดวัตถุประสงค์ของกลุ่มวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต วิธีการสอนที่ครูส่วนใหญ่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนคือการบรรยาย สื่อประกอบการเรียนการสอนส่วนใหญ่ครูนำทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้ กิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ทางสถานศึกษาจัดให้มีส่วนใหญ่คือการจัดโครงการที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา ส่วนการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษาส่วนใหญ่ได้งบประมาณจัดสรรจากสำนักงานงบประมาณจัดสรรจากสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติในลักษณะของวัสดุอุปกรณ์ สื่อประกอบการเรียนการสอน เอกสารสิ่งพิมพ์ และแบบเรียน 2) ปัญหาในการจัดการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา โดยส่วนรวมมีปัญหาอยู่ในระดับมากทุก ๆ ด้าน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นว่าด้านสื่อการเรียนการสอนมีปัญหาอยู่ในระดับมาก 3) ความต้องการในการจัดการเรียนการสอน โดยส่วนรวมมีความต้องการในการแก้ไขปัญหาการจัดการเรียนการสอนในระดับมากทุก ๆ ด้าน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าผู้บริหารส่วนใหญ่มีความต้องการในการแก้ไขปัญหาด้านบุคลากร และครูส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่ามีความต้องการในการแก้ไขปัญหาด้านสื่อการเรียนการสอน

บุษราคัม จรรย์นาฏย์ (2544) ศึกษาเรื่องการศึกษาการดำเนินงานวิชาการของสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในโครงการสถานศึกษาปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาเพื่อศึกษาการดำเนินงานวิชาการของสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในโครงการสถานศึกษาปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ของสำนักคณะกรรมการการศึกษา

แห่งชาติ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือ คณะกรรมการฝ่ายวิชาการ ซึ่งได้แก่ ผู้บริหาร และ/หรือ ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ และ/หรือ หัวหน้าฝ่ายวิชาการ และ/หรือ ครูผู้ประสานงานของโครงการ รวมจำนวนทั้งสิ้น 17 คน

ผลการศึกษาพบว่า (1) ด้านการวางแผนงานวิชาการ สถานศึกษามีการจัดทำเอกสารวิชาการ กำหนดแนวปฏิบัติตามลักษณะของหมวด/งาน/ฝ่าย ในการจัดทำแผนงานวิชาการ สถานศึกษากำหนดกรอบนโยบายและมอบให้หมวด/ฝ่าย/งาน ประชุมเพื่อเขียนแผนร่วมกันแล้ว นำเสนอฝ่ายบริหารเพื่อพิจารณา โดยมีหัวหน้าแผนงานทำหน้าที่ติดตามและประเมินผลจากการสรุปผลงานในรอบเดือน (2) ด้านการจัดงานวิชาการ สถานศึกษาจัดบุคลากรตามความรู้ความสามารถและประสบการณ์ จัดกลุ่มการเรียนรู้โดยกำหนดวิชาบังคับและวิชาเลือกตามโครงสร้างของหลักสูตร มีการศึกษาสภาพของท้องถิ่นและความต้องการของชุมชน กำหนดวิชาเรียนและเวลาเรียนให้ครบตามหลักสูตร จัดครูเข้าสอนตามตารางสอน โดยพิจารณาวุฒิการศึกษา ความรู้ความสามารถและความถนัดของผู้สอน มีการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ในการดำเนินงานวิชาการ (3) ด้านการจัดการเรียนการสอน สถานศึกษาให้ครูผู้สอนจัดทำแผนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรและเนื้อหาวิชา กำหนดเนื้อหา และจุดประสงค์การเรียนรู้ให้เชื่อมโยงกับชีวิตจริง และกำหนดกิจกรรมสื่อการสอน การประเมินผลที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ มีการติดตามประเมินผลการปฏิบัติตามแผนการสอนโดยสังเกตการณ์สอนของครู (4) ด้านการพัฒนาและส่งเสริมด้านวิชาการ สถานศึกษาจัดให้มีการประชุมอบรม สัมมนา ก่อนเปิดภาคเรียน จัดสอนซ่อมเสริมให้แก่นักเรียน โดยจัดให้มีห้องเรียนเฉพาะเพื่อการสอนซ่อมเสริมนอกเวลา จัดกิจกรรมนักเรียนทั้งในและนอกหลักสูตร มีนโยบายสนับสนุนให้ครูเข้ารับการประชุม อบรม สัมมนา ศึกษาดูงาน ส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียน สนับสนุนครูทำผลงานทางวิชาการและเข้าร่วมในโครงการครูต้นแบบ/ครูเครือข่าย รวมทั้งสร้างบรรยากาศทางวิชาการที่เอื้อต่อการเรียนรู้ จัดแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา (5) ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนและงานทะเบียนนักเรียน สถานศึกษาส่งเสริมให้ครูสร้างเครื่องมือประเมินผลตามสภาพจริง ครูผู้สอนแต่ละรายวิชาสร้างเครื่องมือการวัดผลให้เป็นไปตามจุดประสงค์การเรียนรู้และตามสภาพจริงครบทุกรายวิชา สถานศึกษามีเจ้าหน้าที่ทะเบียน/วัดผล ทำหน้าที่จัดทำหลักฐานเกี่ยวกับประวัตินักเรียน และมีการจัดข้อมูลสารสนเทศของนักเรียน (6) ด้านการประเมินผลการจัดงานวิชาการ สถานศึกษามีแนวปฏิบัติในการประเมินผล โดยการจัดประชุม สัมมนา สรุปผลงานประจำปี ศึกษาจากผลงานที่ปรากฏและมีการประเมินผลในระดับหน่วยงานย่อยเป็นระยะ ๆ (7) ด้านปัญหาการดำเนินงานวิชาการ พบว่า เวลาในการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญมีไม่เพียงพอ

ครูผู้สอนขาดความตระหนักในการพัฒนาตนเอง นักเรียนไม่ติดตามแก้ไขผลการเรียน ครูผู้สอนบางคนขาดความรู้และทักษะในการประเมินผลตามสภาพจริง ครูมีจำนวนน้อยและมีภาระงานมากจึงทำให้มีผลงานวิชาการไม่ดีเท่าที่ควร

อวยพร ปาระณะ (2544) ศึกษาเรื่องการศึกษาความคาดหวังของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดเทศบาล เขตการศึกษา 4 ในการบริหารวิชาการตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และจัดทำรายงานเป็นรายกรณีเสนอเป็นรายสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเทศบาล เขตการศึกษา ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถานศึกษา หรืออาจารย์ใหญ่ จำนวน 14 ราย ผลการศึกษาพบว่า ในการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด จะมีการกำหนดเป็นวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา การจัดการศึกษาที่เน้นความรู้คู่คุณธรรม จะมีการกำหนดเป็นวิสัยทัศน์ เช่นเดียวกัน ซึ่งนอกจากจะมีการจัดการเรียนการสอนตามที่กำหนดในหลักสูตรแล้วจะมีกิจกรรมและโครงการต่าง ๆ รองรับ ผู้บริหารส่วนใหญ่จะขาดความรู้ความเข้าใจด้านการจัดทำสาระหลักสูตร การจัดโครงสร้างของหลักสูตร และการจัดทำแผนบูรณาการความรู้

สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการศึกษา พบว่า ทรัพยากรในการบริหารการศึกษา ได้แก่ บุคลากร งบประมาณ การบริหารจัดการ วัสดุอุปกรณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคลากรทางการศึกษาหรือครู ที่เป็นเสมือนสื่อในการถ่ายทอดความรู้แก่นักเรียนซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายขององค์กรทางการศึกษา เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรในการที่จะพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ และหากครูมีความรู้ ทักษะ/เทคนิค และทัศนคติที่ดีต่อการสอนย่อมส่งผลถึงนักเรียน ดังนั้นการพัฒนาครูจึงมีความสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของครูต่อการเรียนการสอนมากขึ้นด้วย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาครู

กรมการฝึกหัดครู (2521) ศึกษาเรื่องการประเมินผลโครงการฝึกหัดครูและบริการการศึกษา มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาเพื่อศึกษาพฤติกรรมการสอนในชั้นเรียน ความรู้ของอาจารย์ลักษณะเฉพาะตัวอาจารย์ในวิทยาลัยครูหลังจากที่เข้าร่วมโครงการนี้แล้ว

ผลการศึกษาพบว่า (1) ด้านพฤติกรรมการสอนในชั้นเรียน ซึ่งพบว่ามีทั้งส่วนที่ดีแล้วและควรปรับปรุงส่วนที่ดีแล้วทั้งในวิทยาลัยครูและสถานศึกษาประเภทอื่น ได้แก่ การแต่งกาย และลักษณะท่าทางของผู้สอน การจูงใจ การใช้ภาษาสื่อความ การปกครองชั้นเรียน การตั้ง

คำถามซ้ำคำถามการควบคุมอารมณ์ของผู้สอน การใช้กระดานดำ และการเตรียมบทเรียน ส่วนที่ควรจะปรับปรุงทั้งในวิทยาลัยครูและสถานศึกษาประจำระดับนี้ได้แก่ การใช้อุปกรณ์การสอน การตรวจและช่วยเหลือเด็ก การวัดผล การแนะแหล่งศึกษาเพิ่มเติม การใช้วิธีสอนอื่น ๆ ให้มากกว่า การบรรยายการใช้จิตวิทยาการศึกษาเพื่อช่วยให้คำบรรยายการเรียนการสอนในชั้นเรียน ทั้งในระดับวิทยาลัยครู และสถานศึกษาประจำระดับให้ดียิ่งขึ้น (2) ด้านความรู้ของครูอาจารย์ ครูอาจารย์ทั้งในสถานศึกษาและประจำระดับและวิทยาลัยครูต้องการให้จัดโครงการบริการความรู้ต่าง ๆ ที่ตรงกัน ทั้งของสถานศึกษาประจำระดับและวิทยาลัยครู ได้แก่ การอบรมและปฏิบัติการเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาที่ตนสอนโดยเฉพาะ การประชุมสัมมนาเกี่ยวกับหลักสูตรและการใช้หลักสูตร การจัดบรรยายทางวิชาการ และการอบรมและปฏิบัติการเกี่ยวกับวิธีสอน ส่วนที่ต่างกันได้แก่ อาจารย์ในวิทยาลัยครู ต้องการให้จัดบริการเกี่ยวกับการประชุมสัมมนาด้านการนิเทศการสอน ส่วนครูในสถานศึกษาประจำระดับ ต้องการให้จัดการอบรมและปฏิบัติการเกี่ยวกับการทำและการใช้อุปกรณ์การสอน นอกจากนั้นผลสำคัญที่ได้จากการประเมินด้านความรู้ของครูอาจารย์มีอีกอย่างหนึ่งคือ วิทยาลัยครูที่มีระยะเวลาเข้าร่วมโครงการมานานและได้รับปริมาณความช่วยเหลือมาก จะสามารถดำเนินงานทางด้านนี้ได้มากกว่าวิทยาลัยครูที่เข้าร่วมโครงการนานปานกลางและเพิ่งจะเข้าร่วมโครงการ หรือบรรดาวิทยาลัยครูที่มีปริมาณความช่วยเหลือปานกลางและน้อย แต่การให้ความรู้แก่ครูอาจารย์เท่าที่ผ่านมานั้น ทั้งครูและอาจารย์ในกลุ่มวิทยาลัยครูที่จำแนกตามระยะเวลาที่เข้าร่วมโครงการ และจำแนกปริมาณความช่วยเหลือต่างประเมินผลที่ตนได้รับไม่แตกต่างกันเป็นส่วนใหญ่ (3) ด้านลักษณะเฉพาะตัวของอาจารย์ พบว่าอาจารย์ส่วนใหญ่ และครูในสถานศึกษาประจำระดับมีลักษณะของการเป็นครูอยู่ในเกณฑ์ดี แต่ระหว่างกลุ่มอาจารย์วิทยาลัยครูสถานศึกษาประจำระดับที่มีส่วนแตกต่างกันอยู่บ้าง เช่น ความสามารถในการสอน ความเอาใจใส่ในการอบรมศีลธรรมจรรยาครูในสถานศึกษาประจำระดับได้รับประเมินจากผู้บังคับบัญชาเป็นอันดับต้น ๆ แต่อาจารย์ในวิทยาลัยครูได้รับการประเมินเป็นอันดับท้าย ๆ ส่วนความรับผิดชอบงานอื่น ๆ นอกเหนือจากงานสอนอาจารย์ในวิทยาลัยครูได้รับการประเมินจากผู้บังคับบัญชาเป็นอันดับแรก ๆ แต่ครูในสถานศึกษาประจำระดับ ได้รับการประเมินเป็นอันดับหลัง ๆ (4) ด้านการพัฒนาท้องถิ่น พบว่าบุคลากรในท้องถิ่นต่างก็ต้องการที่จะให้วิทยาลัยครูได้เข้าไปมีบทบาทในการพัฒนาท้องถิ่นมากขึ้นโดยต้องการจะให้พัฒนาหลาย ๆ ด้านและสมควรที่จะให้มีการปรับปรุง อาจารย์และนักศึกษาฝึกสอนที่เข้าไปร่วมทำงานกับชุมชนด้วย (5) ด้านทัศนคติต่อโครงการฝึกหัดครูและบริการการศึกษาพบว่า ทัศนคติของทุกฝ่ายเกี่ยวกับโครงการดี ต่างก็ชื่นชมและเห็นคุณค่าของโครงการนี้ และต้องการจะให้มันต่อไป นอกจากนั้นยังพบอีกว่า บุคลากรที่

ทำงานใกล้ชิดกับโครงการ ยิ่งใกล้ชิดกับโครงการมากเท่าไรก็ยิ่งเห็นคุณค่าของโครงการนี้มากขึ้นเท่านั้น (6) ด้านความร่วมมือของครูอาจารย์ และผู้เกี่ยวข้องในโครงการ พบว่า อาจารย์ในวิทยาลัยครูส่วนใหญ่ ยินดีที่จะให้ความร่วมมือ และเข้าร่วมโครงการนี้ แต่มักจะขอเข้าร่วมในฐานะผู้รับบริการ มากกว่าจะเป็นผู้ดำเนินการ (7) ด้านดำเนินงานของโครงการฝึกหัดครูและบริการการศึกษา พบว่า ผู้ประสานงานโครงการของวิทยาลัยครูส่วนใหญ่ต้องมีชั่วโมงสอนด้วย (ราว 11-15 ชั่วโมง) ทำให้ทำงานโครงการได้ไม่เต็มที่ และมักจะเปลี่ยนตัวผู้ประสานบ่อย ทำให้การดำเนินงานด้านนี้ของวิทยาลัยครูไม่ติดต่อกัน ส่วนการประสานงานของหน่วยศึกษานิเทศก์ ก็ควรจะมีการปรับปรุงเพื่อให้งานดำเนินไปได้อย่างเต็มที่ สะดวก และตรงกับจุดมุ่งหมายที่ต้องการ อย่างไรก็ตามผลที่ได้จากโครงการนี้ ทำให้วิทยาลัยครูมีอุปกรณ์เพิ่มขึ้นมาก รวมทั้งยานพาหนะด้วย ทำให้การประสานงานสะดวกขึ้นกว่าเดิม นอกจากนั้นยังทำให้อาจารย์ในวิทยาลัยครูและสถานศึกษาประจำระแวกนี้ได้รับความรู้ด้านวิชาการเพิ่มเติมจากโครงการย่อยต่าง ๆ ซึ่งได้รับความช่วยเหลือจากโครงการนี้เช่น โครงการอบรมสัมมนาทางวิชาการ โครงการด้านการศึกษาและดูงานของโครงการนี้ ยังให้ประโยชน์แก่ชุมชนมาก ด้านการฝึกฝนวิชาชีพให้คนในชุมชน ให้อำนาจวิชาชีพต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้นด้วย

วรรณภา ประเสริฐสุข (2529) ศึกษาเรื่องการจัดการศึกษาและฝึกอบรมครูประจำการ: ศึกษาเปรียบเทียบกรณีประเทศญี่ปุ่นและประเทศไทย มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาเพื่อศึกษาและเปรียบเทียบการจัดการศึกษาและฝึกอบรมครูประจำการในประเทศญี่ปุ่นและประเทศไทย เพื่อนำผลการศึกษามาเสนอแนะวิธีการจัดการศึกษาและฝึกอบรมครูประจำการ ซึ่งสามารถนำมาปรับใช้กับการจัดการศึกษาและฝึกอบรมครูประจำการในประเทศไทย การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยเอกสารและสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาและฝึกอบรมครูประจำการในประเทศญี่ปุ่นและประเทศไทย

ผลการศึกษาพบว่า ระบบการศึกษาและฝึกอบรมครูประจำการในประเทศญี่ปุ่น สอดคล้องกับความต้องการทั้งในแง่ความต้องการส่วนบุคคลและระบบการศึกษา ครูญี่ปุ่นมีโอกาสในการเข้ารับบริการการศึกษาและฝึกอบรมมากกว่าครูไทย เพราะระบบการศึกษาและฝึกอบรมครูประจำการในประเทศญี่ปุ่นกระจายไปยังครู ทั้งส่วนกลางและท้องถิ่นอย่างทั่วถึงมากกว่าระบบการศึกษาและฝึกอบรมครูในประเทศไทย ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบรวมอำนาจอยู่ในส่วนกลาง ครูในท้องถิ่นห่างไกลไม่ค่อยมีโอกาสในการเข้ารับการศึกษาและฝึกอบรมเพิ่มเติม นอกจากนี้หลักสูตรการฝึกอบรมครูของประเทศญี่ปุ่นยังครอบคลุมเนื้อหาสาระที่ช่วยในการพัฒนา

ทั้งตัวครูและระบบการศึกษาโดยส่วนรวมมากกว่าหลักสูตรการฝึกอบรมครูในประเทศไทย ซึ่งเน้นความก้าวหน้าส่วนบุคคลของครูเป็นสำคัญ

ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงการจัดการศึกษาและฝึกอบรมครูประจำการในประเทศไทย ดังนี้ 1) ส่งเสริมระบบการศึกษาและฝึกอบรมที่เน้นสถานศึกษาเป็นศูนย์กลาง (school-focused INSET) 2) จัดตั้งสถาบันเพื่อการวิจัยและฝึกอบรมครูในท้องถิ่นโดยการปรับปรุงโครงสร้างของวิทยาลัยครูที่มีอยู่แล้ว 36 แห่ง ทั่วประเทศ ให้เป็นศูนย์กลางในการวิจัยและฝึกอบรมครูในท้องถิ่น 3) ส่งเสริมให้ครูจัดตั้งกลุ่มช่วยเหลือตัวเอง (Self-help group) เพื่อช่วยเหลือเพื่อนครูด้วยกันในแง่การเรียนการสอน ปัญหาของนักเรียนและปัญหาส่วนตัวของครู

ข้อสรุปที่ได้จากการศึกษาเรื่องนี้คือ ถ้าต้องการให้การเรียนการสอนของครูมีคุณภาพ และสอดคล้องกับความต้องการในปัจจุบัน จำเป็นต้องจัดการศึกษาและฝึกอบรมครูอย่างต่อเนื่อง และจัดหาสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการศึกษาให้ด้วย นอกจากนี้ควรเปิดโอกาสทางการศึกษาและฝึกอบรมแก่ครูไทยให้มากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้

โครงการวิจัยศึกษาด้านการผลิตและการใช้ครู (2530) ศึกษาเรื่องการวิจัยและพัฒนา รูปแบบการพัฒนาครูให้มีสมรรถภาพที่พึงประสงค์ ตามหลักสูตรระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์สมรรถภาพของครูที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา เพื่อประเมินสมรรถภาพครูประถมศึกษาและมัธยมศึกษา เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาครูให้มีสมรรถภาพที่พึงประสงค์ ตามหลักสูตรระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา กลุ่มตัวอย่างในการสำรวจ คือ ครูประถมศึกษาที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาประถมศึกษา ปีการศึกษา 2529 จำนวน 2,088 คน ครูมัธยมศึกษาที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษามัธยมศึกษา ปีการศึกษา 2529 จำนวน 1,450 คน กลุ่มตัวอย่างในการสังเกตเป็นครูประถมศึกษาที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาประถมศึกษา ปีการศึกษา 2529 จำนวน 496 คน และครูมัธยมศึกษาที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษามัธยมศึกษา ปีการศึกษา 2529 จำนวน 180 คน

ผลการศึกษาพบว่า ครูประถมศึกษาประเมินตนเองเกี่ยวกับความสามารถทั่วไปอยู่ในระดับดีเป็นส่วนใหญ่ ความสามารถในการสอนเฉพาะกลุ่มประสบการณ์ ผลปรากฏว่า ครูประถมศึกษาโดยส่วนรวมประเมินความสามารถในการฝึกอบรมให้เด็กได้ทำงานร่วมกับผู้อื่น รับผิดชอบ ขยัน ประหยัด ฯลฯ อยู่ในระดับดีมาก คุณลักษณะด้านต่าง ๆ ครูประถมศึกษาโดยทั่วไปประเมินตนเองในระดับดีมาก ในด้านความรู้สึกร่าเริง แจ่มใส มีอารมณ์ดี เอาใจใส่และหวังดีต่อเด็ก ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ตั้งใจทำงาน ความกระตือรือร้น อยากเรียนในสิ่งใหม่ ๆ และการปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีแก่เด็ก ส่วนคุณลักษณะอื่น ๆ ครูโดยทั่วไปประเมินตนเองใน

ระดับดีทุกรายการ สภาพการจัดการเรียนการสอนของครูประถมศึกษา ผลปรากฏว่ามีความคล้ายคลึงกันไม่ว่าจะเป็นโดยส่วนรวมหรือแยกเป็นรายสังกัด นั่นคือ สภาพที่เด่นชัด ได้แก่ การใช้เทคนิคการสอนแบบบรรยายเป็นส่วนใหญ่ การใช้อุปกรณ์การสอนในลักษณะของรูปภาพหรือแผนภูมิของจริงและบัตรคำ การสอนของครูประถมศึกษาโดยส่วนรวมและเป็นรายสังกัดยังคงกล่าวได้ว่ายังไม่เป็นที่น่าพอใจ แต่มีลักษณะการเรียนการสอนหลายประการที่จัดอยู่ในระดับที่พอใจ เช่น มีการเตรียมการสอน ดำเนินการสอนจากง่ายไปหายาก มีการประเมินผลการเรียนการสอน เด็กนักเรียนกล้าแสดงออกและไม่เคอะเขินอาย ปลูกฝังให้เด็กทำงานด้วยความเป็นระเบียบเรียบร้อย มีการตกแต่งห้องเรียน รักษาห้องเรียนให้สะอาดและจัดห้องเรียนอยู่ในสภาพเป็นระเบียบเรียบร้อย พฤติกรรมการสอนของครูประถมศึกษาโดยส่วนรวมที่จัดอยู่ในระดับดีได้แก่ มีการใช้การเสริมแรงทางบวกมากกว่าทางลบ มีการแสดงความรัก ความเป็นมิตร และยิ้มแย้มแจ่มใสมากกว่าการโกรธ เกรี้ยวกราด หรือแสดงความไม่พอใจ มีการแสดงออกซึ่งความมีเหตุผล เห็นอกเห็นใจมากกว่ามาใช้อำนาจบังคับ ขู่เข็ญ ตำหนิหรือลงโทษ และได้มีการเอาใจใส่ดูแลเด็ก โดยการกระตุ้นให้เกิดความสนใจการเรียน ครูประถมศึกษาโดยส่วนรวมมีทัศนคติทางวิทยาศาสตร์อยู่ในระดับปานกลางที่ค่อนข้างไปในทางดีและมีทัศนคติต่อวิชาชีพครูในระดับปานกลาง สำหรับรูปแบบการพัฒนาครูประถมศึกษาให้มีสมรรถภาพที่พึงประสงค์ที่น่าเสนอครั้งนี้ ครอบคลุมการพัฒนาครูก่อนประจำการและครูประจำการ นั่นคือ ในส่วนของการพัฒนาครูก่อนประจำการนั้น จะต้องดำเนินการปรับปรุงหลักสูตรการฝึกหัดครูประถมศึกษาที่มีอยู่ในปัจจุบันให้สามารถผลิตครูประถมศึกษาให้มีสมรรถภาพที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรประถมศึกษาในปัจจุบัน ส่วนการพัฒนาครูประจำการจะต้องดำเนินการใน 3 ลักษณะคือ 1) ผลิตคู่มือการปฏิบัติงานเพื่อเป็นแนวทางสำหรับครูประถมศึกษาได้ปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ 2) พัฒนาหลักสูตรและฝึกอบรมศึกษานิเทศก์และครูผู้ทำหน้าที่นิเทศ เพื่อเป็นที่ปรึกษาและให้คำแนะนำการปฏิบัติงานของครูประถมศึกษา และ 3) พัฒนาหลักสูตรและฝึกอบรมครูประถมศึกษาในส่วนที่ยังมีสมรรถภาพต่ำอยู่

นอกจากนี้ผลการศึกษายังพบว่า ครูที่สอนในระดับมัธยมศึกษายังมีความจำเป็นจะต้องได้รับการพัฒนาในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้ 1) ด้านความรู้ ครูมัธยมศึกษามีความรู้ดีในเนื้อหาวิชาที่สอน แต่ขาดความรู้ทั่วไปซึ่งเกี่ยวข้องกับการศึกษา เช่น การจัดระบบการศึกษา หลักสูตร โครงสร้าง การจัดการ การวางแผน แหล่งข้อมูลการศึกษา ความสัมพันธ์กับชุมชน ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีใหม่ ๆ ชีวิตและสังคม เป็นต้น 2) ด้านทักษะการปฏิบัติ ในเรื่องความสามารถในการนำทรัพยากรในชุมชนมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการสอน การวิเคราะห์ปัญหา การใช้ระบบข้อมูล การ

วัดและประเมินโครงการ การวางแผน การเลือกและจัดกิจกรรม การนำเสนอข้อมูล ฯลฯ 3) ด้าน ทศนคติ ในเรื่องตระหนักในความสำคัญและความเหมาะสมของหลักสูตรที่ใช้ในปัจจุบันที่มีต่อ ผู้เรียนและสภาพสังคม 4) ด้านพฤติกรรมการสอนของครู จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาสมรรถภาพ ต่าง ๆ ตามลำดับคือ การวัดและประเมินผล การใช้สื่อการสอน การสื่อสารและเสริมแรง การ นำเข้าสู่บทเรียน การควบคุมชั้นเรียนและการจัดการ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ เหมาะสมกับผู้เรียน 5) การพัฒนาสมรรถภาพครูมัธยมศึกษา จะต้องพัฒนาองค์ประกอบต่อไปนี้ ควบคู่ไปด้วย คือ ความสามารถในการวิเคราะห์ลักษณะผู้เรียน การจัดกิจกรรมกลุ่ม สภาพแวดล้อม สำหรับรูปแบบและวิธีการในการพัฒนาสมรรถภาพครูมัธยมศึกษาจะต้องใช้ รูปแบบและวิธีการที่แตกต่างกันเพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการของครูแต่ละกลุ่ม ดังนี้ 1) พัฒนาสมรรถภาพครูก่อนประจำการโดยพัฒนาหลักสูตรครุศึกษา เพื่อให้ผู้ที่เข้าสู่ระบบมี สมรรถภาพที่พึงประสงค์ครบถ้วน ครอบคลุมสมรรถภาพที่จะปฏิบัติงานทั้ง 5 ด้าน ได้อย่างมี ประสิทธิภาพ 2) พัฒนาสมรรถภาพครูประจำการหรือครูมัธยมศึกษาซึ่งกำลังปฏิบัติงานอยู่ใน สถานศึกษาโดยพัฒนาได้ 2 ทาง คือ ให้ความรู้และการศึกษาต่อเนื่องอย่างไม่เป็นทางการ และให้ การฝึกอบรมโดยเน้นสมรรถภาพที่ยังไม่เป็นที่พึงพอใจตามผลของการวิจัย

พรทิพย์ บุณะขจรกิจ (2535) ศึกษาเรื่องการพัฒนาข้าราชการกับประสิทธิผลของ องค์การ : ศึกษาเฉพาะกรณีสำนักงาน ก.ค. มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาเพื่อต้องการทราบถึง ความสัมพันธ์ของข้าราชการและบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาข้าราชการที่มีต่อ ประสิทธิภาพในการดำเนินงานของสำนักงาน ก.ค. ตลอดจนศึกษาเพื่อให้ทราบถึงทัศนคติหรือ ความคิดเห็นของข้าราชการเกี่ยวกับการยอมรับและเห็นความสำคัญของการพัฒนาข้าราชการครู รวมถึงระดับการพัฒนาข้าราชการในสังกัดกองต่าง ๆ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 137 คน การศึกษาวิจัย ครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตการศึกษาตัวแปรเกี่ยวกับการพัฒนาข้าราชการ ได้แก่ การศึกษาต่อ การ ฝึกอบรม การย้ายสังกัดเปลี่ยนหน้าที่ การสอนงาน การมอบงานที่มีขอบเขตกว้างขึ้น และการ มอบงานที่มีความสำคัญ ส่วนการประเมินประสิทธิผลขององค์การจะประกอบไปด้วยตัวแปรที่ เกี่ยวกับความสามารถในการผลิต ประสิทธิภาพ ความพึงพอใจ การปรับตัว และการพัฒนา ผล การศึกษาพบว่า (1) ข้าราชการในสังกัดกองต่าง ๆ มีระดับการพัฒนาด้านการฝึกอบรม การสอน งาน และการมอบงานที่มีขอบเขตกว้างขึ้นในระดับมากเช่นเดียวกัน ส่วนการศึกษาต่อ ปรากฏว่า ข้าราชการเกือบทุกกองที่สังกัด ยกเว้นสำนักงานเลขาธิการกรม และการมอบงานที่มีความสำคัญ ข้าราชการแต่ละกองมีระดับการพัฒนาที่แตกต่างกัน (2) ในแต่ละกองมีบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อ การพัฒนาข้าราชการแตกต่างกัน (3) ทัศนคติเกี่ยวกับการยอมรับและเห็นความสำคัญของการ

พัฒนาข้าราชการมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาข้าราชการ เฉพาะการพัฒนาที่เกี่ยวกับการมอบงานที่มีความสำคัญเท่านั้น (4) บรรยายภาคที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาข้าราชการมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลขององค์การ (5) การพัฒนาข้าราชการมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลขององค์การ เฉพาะการพัฒนาที่เกี่ยวกับการสอนงานเท่านั้น และเป็นความสัมพันธ์แบบมีเงื่อนไข คือจะมีความสัมพันธ์ภายใต้บรรยายภาคที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาข้าราชการน้อยเท่านั้น

ดร.ณิ รุจกรกานต์ และคณะ (2540) ศึกษาเรื่องการพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมพระสงฆ์และครูเพื่อเป็นผู้ให้การปรึกษาเรื่องโรคเอดส์ในชุมชน มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบที่เหมาะสมในการฝึกอบรมพระสงฆ์และครูให้เป็นผู้ให้การปรึกษาในชุมชนแก่ผู้ติดเชื้อ/ผู้ป่วยเอดส์ ครอบครัว และชุมชน โดยใช้กระบวนการสร้างเสริมพลังอำนาจควบคู่กับกระบวนการอบรม การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ มีขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้ (1) ประเมินความต้องการและสร้างหลักสูตร โดยสำรวจความรู้ ความต้องการ และการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการให้การปรึกษาเรื่องโรคเอดส์ของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข จำนวน 123 คน พบว่า ส่วนใหญ่รับรู้ว่าตนมีความรู้ในระดับปานกลางถึงมากที่สุด มีทัศนคติทางบวกต่อผู้ติดเชื้อ เคยให้ความรู้เรื่องโรคเอดส์แก่ประชาชนทั่วไป ผู้ติดเชื้อและญาติร้อยละ 64.2 และจากการสัมภาษณ์ผู้ติดเชื้อเพื่อประเมินความต้องการด้านจิตสังคม จำนวน 50 คน พบว่า ทุกคนมีความกลัว รู้สึกสับสน และรับรู้ว่าสังคมรังเกียจผู้ติดเชื้อ ผลจากการประเมินความต้องการได้นำมาประกอบการสร้างหลักสูตรโดยวิทยากรที่ผ่านการฝึกอบรมการให้การปรึกษาเรื่องโรคเอดส์จำนวน 50 คน ได้หลักสูตรเบื้องต้น ซึ่งผู้วิจัยต้องนำไปดัดแปลงต่อเพื่อให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการให้การปรึกษาในชุมชน (2) เตรียมวิทยากร โดยพัฒนาการตระหนักในตนเอง ผู้ที่เข้าร่วมอบรมเป็นเจ้าหน้าที่สาธารณสุขและศึกษานิเทศก์จำนวนหนึ่งเพื่อทำหน้าที่ในการฝึกอบรมครูและพระสงฆ์ จดมุ่งหมายเพื่อสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกันในการให้การปรึกษาเรื่องโรคเอดส์ในชุมชน (3) ฝึกอบรมให้เป็นวิทยากร ขั้นตอนนี้ประกอบด้วยกิจกรรมหลายอย่าง เช่น การเตรียมหลักสูตรและการทดลองใช้หลักสูตรและการทดลองใช้หลักสูตรที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น (4) อบรมครูจำนวน 100 คน พระสงฆ์จำนวน 96 รูป พบว่า วิทยากรสามารถให้การอบรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความเชื่อมั่นที่จะให้การปรึกษาในชุมชน (5) ติดตามการขยายผลหลังจากการฝึกอบรม 3 เดือน ผู้วิจัยได้ติดตามและประเมินผล พบว่า วิทยากรได้ติดตามนิเทศก์งานและประเมินผลการขยายผลสู่ชุมชนอย่างทั่วถึง ครูได้จัดกิจกรรมหลากหลาย ทั้งในสถานศึกษาและชุมชน ส่วนพระสงฆ์ได้สอดแทรกความรู้เรื่องโรคเอดส์ เมื่อมีการเทศนาและพูดคุยกับชาวบ้าน พบว่าการทำงานในพื้นที่จังหวัดมหาสารคามเกิดเครือข่ายการทำงานระหว่างพระสงฆ์ ครู และอาสาสมัครในหมู่บ้านทั้ง 33 แห่ง สรุปได้ว่า การ

ฝึกอบรมพระสงฆ์และครูเป็นจำนวนมากเพื่อให้สามารถให้การปรึกษาเรื่องโรคเอดส์ในชุมชน สามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้กระบวนการส่งเสริมพลังอำนาจในการสร้างวิทยากร แก่นนำที่เป็นคนในชุมชน และพัฒนานักหลักสูตรฝึกอบรมที่เหมาะสมกับการให้การปรึกษาในชุมชน

กาญจนา สันติพัฒนาชัย และคณะ (2541) ศึกษาเรื่องการประเมินความต้องการการพัฒนาอาจารย์ในวิทยาลัยสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก วัดอุประสงค์ในการศึกษาเพื่อประเมินความต้องการการพัฒนาอาจารย์ กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน และอาจารย์ของวิทยาลัย 39 แห่ง สังกัดสถาบันพระบรมราชชนก จำนวน 1,027 คน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสรุปได้ ดังนี้ ในภาพรวมวิธีการพัฒนาที่อาจารย์ควรได้รับเพื่อปฏิบัติการกิจหลัก (งานสอน) คือ การศึกษา ต่อในประเทศ การฝึกอบรมโดยเฉพาะการฝึกอบรมระยะยาว วิธีการพัฒนาเพื่อปฏิบัติการกิจรอง โดยการให้ลงมือปฏิบัติงานนั้น ๆ โดยตรง ได้แก่ การทำวิจัย การเขียนตำรา และบทความทาง วิชาการ วิธีการพัฒนาเพื่อปฏิบัติงานเสริมและงานอื่น ๆ ใช้วิธีการศึกษาดูงานในประเทศ และการ เยี่ยมชมสถานศึกษาในเรื่องที่เกี่ยวกับงานนั้น ๆ โดยตรง ได้แก่ งานกรรมการ งานให้บริการชุมชน งานทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม งานกิจการนักศึกษา รวมทั้งใช้วิธีการพัฒนาอื่น ๆ อีก โดยเฉพาะวิธีการ ประชุมสัมมนาวิชาการและร่วมทำงานในรูปคณะกรรมการวิชาการควรใช้น้อยกว่าวิธีการอื่น ๆ ความรู้ ทักษะความสามารถเพื่อปฏิบัติการกิจหลัก (งานสอน) การกิจรอง งานเสริมและงานอื่น ๆ ซึ่งเป็นความต้องการการพัฒนาที่อาจารย์ควรได้รับ ได้แก่ 1) ความรู้ทางวิชาชีพในสาขาวิชาที่สอน 2) แผนพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพ 3) ความรู้ทางด้านการศึกษาที่มีใช่เรื่องการเรียนรู้การสอนและ วิธีการสอนทั่ว ๆ ไป 4) การสอน/วิธีการสอนที่ทำให้เกิด Critical thinking การสอนแบบ PBL 5) การ ใช้เครื่องมืออุปกรณ์เทคโนโลยีโดยใช้คอมพิวเตอร์ 6) ทักษะการนำความรู้ประสบการณ์จากการ ปฏิบัติงานในคลินิกมาใช้ในการสอน 7) เทคนิคการเป็นที่ปรึกษา การให้คำปรึกษาแนะนำ 8) วิธีการวิจัยแบบใหม่ ๆ การเขียนบทความตีพิมพ์ในวารสารทั้งในและต่างประเทศ 9) การคิด วิเคราะห์เป็น 10) การเขียนตำรา บทความและเอกสารทางวิชาการ 11) การสื่อสาร การพูด การ เขียน และการอ่านบทความวิเคราะห์วิจารณ์ 12) การใช้ภาษาอังกฤษ 13) ความรู้ในศาสตร์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องด้านสังคม เศรษฐกิจและการเมือง วิทยาศาสตร์สุขภาพ 14) ความรู้และทักษะ ความสามารถในการบริหาร 15) ความรู้และทักษะความสามารถในงานธุรการ 16) ความรู้เฉพาะ เรื่องในศาสตร์ของตนเองที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงานในคณะกรรมการ การบริหาร/ธุรการที่นำไป ใช้ในการประชุม บทบาทประธานและกรรมการที่เข้าประชุม 17) ความรู้และทักษะความสามารถใน การพัฒนาบุคลากรในเรื่องการฝึกอบรม 18) การให้บริการชุมชนทั้งด้านการเป็นวิทยากรการ ฝึกอบรมและการให้บริการสุขภาพในชุมชน คุณสมบัติเพื่อปฏิบัติการกิจตามบทบาทอาจารย์

ระดับอุดมศึกษาซึ่งเป็นความต้องการการพัฒนาที่อาจารย์ควรจะได้รับ ได้แก่ 1) คุณสมบัติการเป็นครูทั้งเรื่องคุณลักษณะของอาจารย์ที่ดีคือ มีความรู้อย่างดีในวิชาชีพพระคัมภีร์ไบเบิลไป ความรู้ในสาขาวิชาที่สอน เชี่ยวชาญเฉพาะในเรื่องใดเรื่องหนึ่งตามที่ตนเองถนัดหรือสนใจ สร้าง/พัฒนาบุคลิกของอาจารย์ กระตือรือร้นศึกษาหาความรู้หรือพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ชยันและรักในการอ่าน-เขียน กล้าแสดงออกในเชิงความคิด มีวิสัยทัศน์และมีคุณธรรมและจริยธรรม ได้แก่ ความอดทน เสียสละ มีธรรมะและสมาธิฯ 2) คุณสมบัติการเป็นที่ปรึกษา 3) คุณสมบัติการเป็นวิทยากร 4) คุณสมบัติการเป็นผู้ให้บริการชุมชน 5) คุณสมบัติเป็นนักวิจัย 6) คุณสมบัติอื่น ๆ คือ มีความสามารถเชิงสากล ทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทักษะการบริหารจัดการ การมีค่านิยมร่วมทางสังคม รับรู้และปฏิบัติตามสังคม ปัจจัยที่เอื้อและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาอาจารย์ตามความคิดเห็นของอาจารย์ พบว่า อาจารย์มีความคิดเห็นในภาพรวมว่า ปัจจัยด้านโครงสร้างการบริหารองค์กร ด้านบุคคล ด้านสิ่งจูงใจ ด้านสิ่งแวดล้อมด้านกายภาพ และด้านสิ่งแวดล้อมด้านสังคม ถ้ามีจะเอื้อต่อการพัฒนาอาจารย์มากและปัจจัยทุกด้านถ้าไม่มีจะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาอาจารย์ปานกลาง เฉพาะด้านบุคคลและด้านสิ่งแวดล้อมด้านสังคม ถ้ามีจะเป็นปัจจัยเอื้อตรงข้ามถ้าไม่มีจะเป็นปัจจัยอุปสรรคต่อการพัฒนาอาจารย์ด้วย ปัจจัยที่เอื้อต่อการพัฒนาอาจารย์ตามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า ปัจจัยที่เอื้อต่อการพัฒนาอาจารย์ได้แก่ 1) โครงสร้างการบริหารองค์กรที่จัดให้มีหน่วยงานที่รับผิดชอบการพัฒนาอาจารย์ อาจแบ่งเป็น 2 ส่วนคือ องค์กรประจำที่กำหนดในสายงานไว้ชัดเจน และองค์กรที่ไม่เป็นทางการทำในรูปคณะกรรมการเกิดขึ้นชั่วคราวหรือเป็นเฉพาะกิจ 2) ปัจจัยบุคคล ในเรื่องคุณลักษณะด้านประชากร 3) องค์ประกอบด้านสังคมและเศรษฐกิจ และองค์ประกอบด้านอารมณ์และจิตใจของบุคคล 4) สิ่งแวดล้อมภายในองค์กรหรือสถาบันที่อาจารย์ปฏิบัติงานอยู่และสิ่งแวดล้อมภายนอกองค์กร 5) สิ่งจูงใจทั้งที่เป็นวัตถุหรือเงิน และสิ่งจูงใจที่ไม่ใช่วัตถุหรือเงิน

เนตรชนก เพ็ชรสุวรรณ (2544) ศึกษาสภาพการพัฒนาครู สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร จังหวัดกาฬสินธุ์ มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาครู ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ตลอดจนศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และแนวทางการพัฒนาครู สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร จังหวัดกาฬสินธุ์ กลุ่มตัวอย่างที่ในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 235 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 22 คน ศึกษานิเทศก์ จำนวน 3 คน และครูผู้สอนจำนวน 210 คน

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจุบันครูส่วนใหญ่ได้ปฏิบัติกิจกรรมด้านต่าง ๆ ในการพัฒนาอยู่ในระดับมาก-มากที่สุด ปัญหาที่พบมากที่สุด คือ ขาดแคลนงบประมาณสนับสนุน ผู้เข้ารับการ

พัฒนาไม่ให้ความร่วมมือ แนวทางแก้ไขคือ จัดสรรงบประมาณให้เพียงพอ เสริมสร้างจิตสำนึกครู ให้ตระหนักในบทบาท ให้มีความรักในอาชีพ และควรสำรวจความต้องการในการพัฒนาของครู ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ต้องการให้พัฒนาครูด้าน การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียน เป็นสำคัญ การพัฒนาวิชาชีพครู การพัฒนาตนเอง ให้ความรู้เรื่อง พระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ 2542 และการใช้สื่อและเทคโนโลยีร่วมสมัย หากเปรียบเทียบการพัฒนาครูในปัจจุบัน กับแนวทางพัฒนาครู ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ตามมาตร 52 แล้ว จะ พบว่า การพัฒนาครู ยังทำได้เพียงบางส่วนเท่านั้น เนื่องจากปัญหาหลายประการ และการ เปลี่ยนแปลงย่อมก่อให้เกิดความสับสนไม่คุ้นเคย การพัฒนาจึงมีลักษณะแบบค่อยเป็นค่อยไป ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าครูจำนวนไม่น้อยมีความตื่นตัวปรับปรุงตัวเอง ขณะเดียวกันก็มีครูอีก บางส่วน ที่พร้อมที่จะพัฒนาตนเอง แต่ประสบปัญหาทางด้านต่าง ๆ ทำให้พัฒนาตนเองไม่ได้ เต็มที่

ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา (2546) ศึกษาเรื่องการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อ ประสิทธิภาพของการพัฒนาบุคลากรทางเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของการพัฒนาบุคลากรทางเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้ปฏิบัติงานด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาและหรือปฏิบัติงานด้านการพัฒนา บุคลากรของหน่วยงานที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน การศึกษานอกสถานศึกษา อาชีวศึกษา อุดมศึกษา หน่วยงานฝึกอบรมภาคีรัฐภายนอกกระทรวงศึกษาธิการและเอกชน จำนวน 389 คน

ผลการศึกษาพบว่า (1) ปัจจัยด้านบุคลากร ได้แก่ การส่งเสริมสนับสนุนของ ผู้บังคับบัญชา ความรับผิดชอบหน้าที่ของบุคลากร บุคลากรมีทัศนคติที่ดีในการปฏิบัติงาน ความรู้ความสามารถและทักษะของผู้ดำเนินการพัฒนาบุคลากร ความชัดเจนของบทบาทหน้าที่ ในการปฏิบัติงานและความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงานของบุคลากร (2) ปัจจัยด้านงบประมาณ ได้แก่ ความเพียงพอของงบประมาณในการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ ความ ชัดเจนของแผนงานและงบประมาณ ความเพียงพอของงบประมาณในการจัดกิจกรรมการพัฒนา บุคลากร การจัดงบประมาณการพัฒนาบุคลากรสอดคล้องกับภารกิจความชัดเจนของระบบการ รายงานผลการใช้งบประมาณ มีระบบตรวจสอบการใช้งบประมาณให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ความรวดเร็วและความคล่องตัวของการเบิกจ่ายงบประมาณ (3) ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ ได้แก่ การให้ความสำคัญต่อการพัฒนาบุคลากรทางเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาของรัฐตาม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ตรงตามจุดประสงค์และเป้าหมายขององค์กร การจัดกิจกรรม การฝึกปฏิบัติให้มีสภาพใกล้เคียงกับการปฏิบัติงานหรือสามารถนำไปใช้ได้จริงเหมาะสมของ

ระยะเวลาและช่วงเวลาการจัดกิจกรรมการพัฒนาบุคลากรในแต่ละหลักสูตรการจัดบรรยากาศของกิจกรรมการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้สึกเป็นกันเอง ความเหมาะสมของเทคโนโลยีและสื่อประกอบที่ใช้ในการพัฒนาบุคลากร (4) ปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์ ได้แก่ ความทันสมัยของวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการพัฒนาบุคลากร คุณภาพ ความเพียงพอของชนิด ประเภท และจำนวนวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการพัฒนาบุคลากร ความคล่องตัวของระบบบริหารจัดการด้านวัสดุอุปกรณ์ต่อการใช้งาน ความเป็นระบบของการจัดเก็บวัสดุอุปกรณ์

สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาครู พบว่า การพัฒนาครูเป็นการพัฒนาทั้งด้านความรู้ ทักษะ/เทคนิค และทัศนคติที่มีต่อการสอน (กรมการฝึกหัดครู, 2521; ดรุณี รุจกรกานต์ และคณะ, 2540; กาญจนา สันติพัฒนาชัย และคณะ, 2541 และ เนตรชนก เพ็ชรสุวรรณ, 2544) โดยวิธีการฝึกอบรม การศึกษาต่อ ซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ได้แก่ บุคลากรงบประมาณ การบริหารจัดการ วัสดุอุปกรณ์ (ดรุณี รุจกรกานต์ และคณะ, 2540 และ ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา, 2546)

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ส่วนใหญ่พบตัวแปร คือ เพศ (สุรางค์ศรี เผ่าสวัสดิ์, 2513; บรรเทา อุทัยทัศน์, 2515; จงกล นาหิรัญ, 2526; ผกาพรรณ แสงไทยทวีพร, 2531; ตรีนุช วีระเวสส์, 2539; อรพรรณ มีชัย, 2542; ชไมมาศ บรรพพงศ์, 2544; ดวงฤทัย พงศ์ไพฑูรย์, 2544; สุมิตรา เขาวนเมธากิจ, 2544; สุวัจจรา เปี่ยมญาติ, 2545 และ ดวงหทัย นุ่มนวน, 2546) อายุ (จงกล นาหิรัญ, 2526; ตรีนุช วีระเวสส์, 2539; ดวงฤทัย พงศ์ไพฑูรย์, 2544; ดวงหทัย นุ่มนวน, 2546 และ สุวัจจรา เปี่ยมญาติ และคณะ, 2547) วุฒิการศึกษา/ระดับการศึกษา (บรรเทา อุทัยทัศน์, 2515; ขวน กสิกร, 2516; ดวงฤทัย พงศ์ไพฑูรย์, 2544 และ ดวงหทัย นุ่มนวน, 2546) ประสบการณ์การเป็นครู/การสอน (สุรางค์ศรี เผ่าสวัสดิ์, 2513; บรรเทา อุทัยทัศน์, 2515 และ ขวน กสิกร, 2516) ระดับชั้นปีที่ทำหน้าที่ครูประจำชั้น (สุวัจจรา เปี่ยมญาติ, 2545) ตำแหน่ง (ครู และผู้บริหาร) (เยาวลักษณ์ พลอยแดง, 2540) เวลาในการสอน/สัปดาห์ (อรพรรณ มีชัย, 2542) วิชาที่สอน (อรพรรณ มีชัย, 2542) มีความเกี่ยวข้องกับการศึกษา/วิจัยเกี่ยวกับเพศศึกษา จึงนำไปสู่กรอบแนวคิดในการศึกษาครั้งนี้ ดังปรากฏต่อไปนี้

กรอบแนวคิดในการศึกษา

